

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Danielis Huetii Demonstratio Evangelica

Huet, Pierre Daniel

Parisiis, 1679

Caput octavum. Tempus adventus Jesu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-16260

CAPUT VI.
Davidis nomen Jesu tribuitur.

ISA. 55. 3. *Feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles.*

Jerem. 30. 9. *Servient (Israel & Juda) Domino Deo suo, & David regi suo, quem suscitabo eis.*

Ezech. 34. 23. *Hac dicit Dominus Deus: Suscitabo super eas (oves meas) pastorem unum, qui pascat eas, servum meum David.*

Ezech. 37. 23, & seq. *Ego ero eis Deus, & servus meus David rex super eos. Et David servus meus princeps eorum in perpetuum.*

Ose. 3. 5. *Post hac revertentur filii Israel, & quarent Dominum Deum suum, & David regem suum.*

ACT. 13. 34. *Quod autem suscitavit eum à mortuis, amplius jam non reversum in corruptionem, ita dixit, Quia dabo vobis sancta David fidelia.*

CAPUT VII.
Jesús de semine Salomonis.

PSALM. 71. 1, 6. *Deus judicium tuum Regi da, & justitiam tuam filio Regis. Permanebit cum Sole & ante Lunam in generatione & generationem.*

MATTH. 1. 1, & seq. *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham. Abraham genuit Isaac. David autem rex genuit Salomonem ex ea que fuit Oria. Salomon autem genuit Roboam. Jacob autem genuit Joseph virum Maria, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus.*

CAPUT VIII.
Tempus adventus Jesu.

GEN. 49. 10. *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus: donec veniat qui mittendus est.*

Psalm. 71. 1, 7. *Deus judicium tuum Regi da, & justitiam tuam filio Regis. Orietur in diebus ejus justitia & abundantia pacis.*

Isa. 2. 2, & seq. *Et erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt populi multi, & dicent, Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad Domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus; quia de Sion exiit Lex, & verbum Domini de Jerusalem: & judicabit gentes, & arguet populos multos; & constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad praelium.*

Isa. 11. 1, & seq. *Et egredietur virga de radice Jesse. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hircu accubabit. Non nocent, & non occident in universo monte san-*

MATTH. 2. 1. *Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehém Juda, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam.*

Matth. 14. 1. *In illo tempore audiavit Herodes Tetrarcha famam Jesu.*

Luc. 2. 1, & seq. *Factum est autem in diebus illis, exiit edictum à Cesare Augusto, ut describeretur universus orbis. Hac descriptio prima facta est à Præsìde Syria Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit autem & Joseph à Galilea, de civitate Nazareth, in Judæam, in civitatem David, que vocatur Bethlehém: eo quod esset de domo & familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore pregnante. Factum est autem, cum esset ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit Filium suum primogenitum.*

Luc. 3. 1, & seq. *Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Caesaris, procurante Pontio Pilato Judæam, Tetrarcha autem Galilæe Herode, Philippo autem fratre ejus Tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilena Tetrarcha, sub Principibus Sacerdotum*

Et meo. In die illa radix Jesse qui-
stat in signum populorum, ipsum gentes depre-
cabuntur.

Isa. 40. 3, & seq. Vox clamantis in de-
serio, Parate viam Domini, rectas facite in so-
litudine semitas Dei nostri. Omnis vallis exal-
tabitur, & omnis mons & collis humiliabitur,
& erunt prava in directa, & aspera in vias
planas. Et revelabitur gloria Domini, & vi-
debit omnis caro pariter quod os Domini lo-
cutum est.

Jerem. 30. 18, & seq. Hec dicit Dominus:
Ecce ego convertam conversionem tabernaculo-
rum Jacob, & rectis ejus miserebor, & adifi-
cabitur civitas in excelsu suo, & Templum juxta
ordinem suum fundabitur. Et erit dux
ejus ex eo, & princeps de medio ejus produ-
cetur, & applicabo eum, & accedet ad me.
Quis enim iste est, qui applicet cor suum ut
appropinquet mihi, ait Dominus?

Dan. 2. 40, & seq. Et regnum quartum
erit velut ferrum: quomodo ferrum comminuit
& domat omnia, sic comminuet & conteret om-
nia hac. Porro quia vidisti pedum & digito-
rum partem teste figuli, & partem ferream;
regnum divisum erit, quod tamen de plantario
ferri oriatur, secundum quod vidisti ferrum
mixtum teste ex luto: & digitus pedum ex par-
te ferreus, & ex parte fictilis; ex parte re-
gnum erit solidum, & ex parte contritum.
Quod autem vidisti ferrum mixtum teste ex
luto, commiscebuntur quidem humano semine,
sed non adhaerent sibi, sicuti ferrum misceri
non potest teste. In diebus autem regnorum
illorum suscitabit Deus caeli regnum, quod in
aeternum non dissipabitur, & regnum ejus al-
teri populo non tradetur; comminuet autem &
consumet universa regna haec, & ipsum stabit
in aeternum.

Dan. 9. 24, & seq. Septuaginta hebdoma-
des abbreviatae sunt super populum tuum, &
super urbem sanctam tuam, ut consummetur
prevaricatio, & finem accipiat peccatum, &
deleatur iniquitas, & adducatur justitia sem-
piterna, & impleatur visio & propheta, &
ungatur Sanctus Sanctorum. Scito ergo & ani-
madverte: Ab exitu sermonis ut iterum adifi-
cetur Jerusalem usque ad Christum ducem, heb-
domades septem, & hebdomades sexaginta duae
erunt, & rursum adificabitur platea, & muri
in angustia temporum. Et post hebdomades
sexaginta duas occidetur Christus, & non erit
ejus populus qui eum negaturus est. &c.

Agg. 2. 7, & seq. Quia haec dicit Domi-
nus exercituum: Adhuc unum modicum est, &
ego commovebo caelum, & terram, & mare,
& aridam: & movebo omnes gentes, & ve-
niet Desideratus cunctis gentibus: & im-
plebo domum istam gloria, dicit Dominus
exercituum. Meum est argentum, & meum est
aurum, dicit Dominus exercituum: magna erit
gloria domus istius novissima plusquam primas
dicit

Anna & Caipha, factum est verum Dominum
super Johannem Zacharia filium in deserto.
Et venit in omnem regionem Jordanis predi-
cans baptismum penitentiae in remissionem pec-
catorum. Factum est autem cum bap-
tizaretur omnis populus, & Jese baptizato &
orante apertum est caelum. Et ipse Jese
erat incipiens quasi annorum triginta.

dicit Dominus exercituum; & in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

Zach. 3. 8, 10. Ecce enim ego adducam seruum meum Orientem In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suam subter vitem & subter ficum.

Malach. 3. 1. Ecce ego mitto Angelum meum, & preparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad Templum suum Dominator quem vos queritis, & Angelus Testamenti quem vos vultis.

I. Quo tempore natus est Jesus, Messias à Judæis & Ethnicis expectabatur. II. Stante Templo secundo Messiam venturum esse prisca Ebraei crediderunt. III. Alta pace per totum orbem vigente nasci debuit Christus. IV. Florente Romanorum Imperio nasci debuit Christus. V. Intra septuaginta Danielis hebdomadas natus est Christus. VI. Precipue, magisque recepta proponuntur Interpretum nostrorum sententia super septuaginta hebdomadibus Danielis, & confutantur. Prima. VII. Secunda. VIII. Tertia. IX. Propositur deinde nostra, & argumentis approbatur. X. Refelluntur argumenta Adversariorum. Primum argumentum. XI. Secundum argumentum. XII. Tertium argumentum. XIII. Ad viam refutationi Judeorum sternendam, ostenditur in Jesu completum esse hoc oraculum. XIV. Refelluntur Judæi: ac ii primum qui hebdomadas, non annorum, sed decenniorum, vel jubileorum, vel centum annorum hic intelligunt: XV. tum qui earum initium collocant in anno primo Darii Medi, finem in clade Hierosolymis ab Hadriano illata: XVI. & qui inter utrumque Templi excidium septuaginta hebdomadas intercessisse volunt: XVII. quique Christum ducem, Cyrum esse statuunt, aut Jesum Sacerdotem, aut Zorobabelem: XVIII. & qui Christum occidendum, censent esse vel Sacerdotium, vel Templum, vel Agrippam juniorem. XIX. Refellitur privatim Aben Ezra.

I. **U**T major constet fides testimonii, quibus ortum Christi & obitum prædicto à Prophetis tempore contigisse demonstravimus, exponenda sunt nonnulla, unde toti disputationi lux accedet. Certum est, quo tempore natus est Jesus, receptissimam fuisse inter Judæos & Ethnicos opinionem, nasci tunc debere Messiam. De Ethnicis egimus supra ad calcem septimæ Propositionis; egimus & de Josepho: videamus de reliquis Judæis. Persuasione hac imbutus erat Simeon, quem testificatur Lucas expectasse consolationem Israël: eadem & ii quos alloquebatur Anna prophetis, Phanuelis filia, quos ait idem Lucas expectasse redemptionem Israël. Eadem mens erat Samaritanæ, cum Christo diceret: Scio quia Messias venit. Redemptio illa, sive Consolatio Israël, Messia adventus est, quem & Regnum caelorum & Regnum Dei sacri Scriptores appellant; Thalmudici Consolationem; & jurejurando affirmantes quippiam, per Consolationem hanc, velut sanctissimum religionis suæ mysterium, jurare solent. Pleni sunt sacramenti hujus eorum libri, in quibus, ut & in reliquorum porro Rabbiorum scriptis, doctrina eadem consignata est. Legimus in libro Sanhedrin, capite ultimo, Scholam Elia, non Prophetæ hujus celebris, sed Ebraei Doctoris, mundi tempus lex annorum millibus definivisse, quorum duo millia priora fuerint Thohu, duo sequentia Lex, postrema duo futura sint Messias. Atqui circa finem quartæ chiliadis reipsa venit Christus Jesus. Itaque ex eorum doctrina sequitur tempus adventus Messia præterisse. Fertur & in libris Rabbiorum, confessos esse majores ipsorum, qui temporibus Christo Jesu paulo superioribus vixerunt, Messia adventum imminere; qui non multo recentiores fuerunt, & Templum excindi viderunt, Messia tempus jam venisse. Sunt qui non alium quam Ezechiam fuisse velint. Quam sententiam penitus damnari posse negat R. Joseph Albo in libro Ikkarim. Tradit R. Selomoh Jarchi asseverasse veteros gentis suæ Doctores, jam venisse Messiam, eoque die esse natum quo excisa Hierosolyma. Referunt R. Gedalias in Catena Cabalæ, & R. Azarias in Lumine oculorum, quid ipsi de tempore adventus Mes-

Quo tempore natus est Jesus, Messias à Judæis & Ethnicis expectabatur.

Luc. 1. 25, 38.

Joh. 4. 19.

siz, quid R. Bechai, quid R. Saadias, quid is quem proxime laudavi R. Selomoh Jarchi, quid R. Levi ben Gherson, quid R. Abraham Hannafi, quid R. Moses Gerundenfis, quid Abrabaniel fenserint, quid & in libro Zohar proditum sit; ex quorum rationibus sequitur, jam id tempus esse elapsum. Quocirca in eodem libro Sanhedrin venisse quidem Messiam aiunt de verporum grege nonnulli, at Romæ inter agros lepris laborantes latitare: (nam ex his Isaia: verbis: *Et nos putavimus eum quasi leprosum*, nomen ipsi Leproso esse fingunt:) ratum vero tempus, quo ex his latebris emerfurus sit, non assignant. Quidam inter horti Eden delicias ævum agitare volunt cum Elia, à quo ungendus sit olim lætitiæ oleo, cum ad muneris sui administratio- nem foras prodibit. Nam quamvis Messia: adventum negare per Judaicas leges fas non sit, ejus tamen tempus non ex Scripturæ sacræ prædictionibus, sed ex Cabala tantum cognosci posse censent. Verum egregie refelluntur hæc commenta ex Daniele ipso, qui post hebdomâdes septuaginta duas occisum iri Christum pronuntiat; & paulo post desitutum sacrificium & hostiam. Jam ante ergo venerat Christus, & fuerat trucidatus, ac pactum Dei cum hominibus confirmaverat, omnibusque officiis & muniis fuerat defunctus, quibus explendis missus erat & promissus.

Stante Tem-
plo secundo
Messiam vi-
tutum esse
prisca Ebraei
crediderunt.
Tharg. Cant.
7. & 8.
Agg. 2. 7. 8.
Thalm. Hier.
Cod. Maccob.
cap. 11.
Thalm. Bab.
in Joma, cap. 1.
R. Sa. Jarchi.
& R. D. av
Kimch, in
Agg. 1. 7.
Seph. Aem.
cap. 4.
Agg. 2. 4.

Mal. 3. 1.

Jerem. 30. 18,
& seq.

Alta pace
per totū or-
bem vigente
nasci debuit
Christus.
Isa. 54. 7.
Isa. 54. 11.
& 40. 3.
Zach. 3. 8, 10.

II. Constabat præterea apud plerosque è veteribus Magistris, stante Templo se- cundo vel venturum fuisse Christum, vel venisse. Testis Cantici Canticorum Thar- gumista; testis & Echa Rabbathi, & sæpius jam memoratus liber Sanhedrin, capite ultimo, qui in hunc sensum traxisse R. Akibam narrat celeberrimam vaticinationem Aggæi, in qua Deus ea spe Zorobabelem & Jesum Josedeci filium solatur, ut cum venerit *Desideratus cunctis gentibus*, Templum tanta gloria completurus sit, ut prioris Templi gloriam superet. Atqui res quinque enumerant Thalmudici Doctores, quibus Templum prius posteriori antecelluit, Urim & Thummim, Arcam, Ignem, Oleum unctionis, (pro quo liber Thalmudicus Joma, Jarchi, & Kimchi, præsentiam Dei ponunt) & Spiritum sanctum. Adjicit Sepher Aemana & Laminam auream, in Pon- tificis fronte gestari solitam. Adjicit & multa Abrabaniel prioris Templi decora, quæ in secundo desiderabantur. Adde & prioris magnificentiam, qua posterius tanto post se intervallo reliquit, ut qui illud viderant, cum secundum aspicerent, à lachrymis temperare non possent. Unde Aggæus: *Quis in vobis est delectus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? & quid vos videtis hanc nunc? numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris?* Gloria igitur Templo secundo promissa, per eum concilianda ipsi erat qui à cunctis gentibus desiderabatur, & erat expectatio gentium, Messiam vide- licet, tum cum loco huic pacem erat daturus. Aggæum minifice illustrat Malachias, cum ait: *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam: & statim veniet ad Templum suum Dominator quem vos queritis, & Angelus Testamenti quem vos vultis.* Dominatorem enim hunc esse Messiam palam agnoscunt Ebraei, ut supra do- cuimus. Quod per Aggæum spondet Deus, idem jam ante per Jeremiam fuerat lu- culentis verbis pollicitus: *Hæc dicit Dominus, Ecce ego convertam conversionem taberna- culorum Jacob, & tectis ejus miserebor, & edificabitur civitas in excelso suo, & Templum juxta ordinem suum fundabitur Et erit dux ejus ex eo, & princeps de medio ejus producet: & applicabo eum, & accedet ad me. Quis enim iste est, qui applicet cor suum ut appropinquet mihi? ait Dominus. Et eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.* Hæc in Messiam congruere docet Jonathan, docet & R. Jehuda in libro San- hedrin.

III. Clarissimam quoque adventus Christi notam præmonstravit Deus, cum fu- turum prædixit ut *Oriatur in diebus ejus justitia & abundantia pacis*; ut gladii consen- tur in vomeres, ut habitet lupus cum agno, ut deprimantur montes; ut complanen- tur valles, & scabra ac prærupta terrarum exæquentur, ut amici curis omnibus soluti sub ramis arborum conveniant. Quibus læta pax, summaque tranquillitas significatur. Atque hæc partim *וְשָׁלוֹם*, partim *וְרַחֲמִים* interpretanda sunt. Ac priore qui- dem modo sumsisse ea videtur Jonathan in Thargum. Nam cum initium undecimi capitis Isaia: allegorice intelligendum esse docuerit, sequentia similiter interpretatum esse credi par est. Jonathanem affectatur R. Selomoh Jarchi, affectantur & alii. Sumfit quoque hæc allegorice R. David Kimchi: sumfit & Maimonides in Jad Chazacah; popularesque suos luculenter refellit, qui lupum inter & agnum futuras Messia venien- te inducias, aliasque rerum vices stolidissime imaginati sunt; cum Israelitarum, in nefariorum & impiorum hominum colluvie, securitas tantum & tranquillitas promit- tantur. Nos gentium vocationem hic præmonstratam censemus, quæ superbia & mo- rum feritate deposita, mansuetæ doctrina Christi Jesu, & ad ejus obsequium ac fidem traductæ sunt. Insignis enim hic est & prope singularis Christi Jesu, ipsius- que sectatorum character, mansuetudo ac lenitas; cuius præcisi Michæas, non pacis

rantum amatorem, sed Pacem futurum ipsum præcinit. Unde Discipulos suos Jesus ad sui imitationem his verbis provocabat: *Tollite jugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Sed hæc fufius in Parallelifmo profequemur. Sic intellexit Iuftinus, fic Eufebius, fic Hieronymus, fic Chriftiani Interpretes univerfi. At iidem etiam oraculum hoc *κατὰ λέξιν* completum effe docent, nato Domino Jefu Augufti temporibus, qua tempeftate omnes bellorum refoederant motus, quibus quaf. fatus paulo ante fuerat univerfus propemodum orbis, altiffimaque pace genus humanum fruebatur. Nec multo ante templum Jani obferaverat Auguftus, quod per multos annos claufum Variana clades aperuit. Infcritio vetus Emeritæ, quam proponit Gruterus:

IMP. CAES. DIVI. F. AUG. PON. MAX.
 COS. XII. TRIBUNIC. POTEST. X. IMP. VIII.
 ORBE. MARI. ET. TERRA. PACATO.
 TEMPLO. JANI. CLUSO. ET REP. PO.
 ROM. OPTIM. LEGIB. SANCTISS.
 INSTIT. REFOR.

Iuftin. Apol.
 Eufeb. Dem.
 libr. 2.
 Hier. in Ifa. 2.
 Grut. p. 149.

Ubi non pax folum terra, marique conftituta, fed & legibus optimis, ac fanctiffimis inftitutis reformata Romana Respublica dicitur. Quippe non pacem folum, fed & iuftitiam ætati huic facer Vates fponderat: *Orietur in diebus ejus iuftitia, & abundantia pacis.* Quibus ifta confonant è Pfalmo octogefimo quarto: *Mifericordia & veritas obviaverunt tibi, iuftitia & pax ofculatae funt.* Audiendus quoque Suetonius: *Janum Quirinum femel atque iterum à condita Urbe memoriam ante fuam claufum, in multo breviori temporis fpacio, terra marique pace parva, ter clufit.* Difertiffimum vero & ad rem noftram aptiffimum eft Orofii testimonium: *Anno ab U. C. DCCLII. Cafar Auguftus ab Oriente in Occidentem, à Septentrione ad Meridiem, ac per totum Oceani circum, cunctis gentibus una pace compofitis, Jani portas tertio ipfe tunc claufit. Quas ex eo per duodecim fere annos quietiffimo femper obferatas otio ipfa etiam rubigo confignavit: nec prius unquam nifi fub extrema fenectute Augufti pulfata, Athenienfium feditione, & Dacorum commotione patuerunt. Claufis igitur Jani portis, Rempublicam, quam bello quæfiverat, pace enutrire atque amplificare fudens, leges plurimas ftatuit, per quas humanum genus libera reverentia difciplina morem gereret. Domini appellationem, ut homo, declinavit. Verus quippe rerum Dominus, omnis iuftitiae ac pacis auctor, fanctiffimarumque legum conditor nafcebatur: de quo cecinit Ifaia: *Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis.* In eum enim annum, quem notat Orofius, vel proximos certe annos, de communi doctiffimorum Chronologorum confenfu, incidit ortus Chrifti Jefu. Neque vero præmittendus hic eft Tacitus, qui pacis hujus, quam Auguftus fanxit, diuturnitatem commemorat in eo fragmento, quod idem promit Orofius: *Deinde, ut verbis Cornelii Taciti loquar, fene Augufto Janus patefactus, dum apud extremos terrarum terminos novæ gentes fape ex ufu, & aliquando cum damno quaruntur, ufque ad Vefpafiani duravit imperium.* Quibus hæc fubjungit Orofius: *Cæterum & tunc capta, everfaque Urbe Hierofolymorum, ficut Propheta prænuñtiaverant, extinttisque Judæis, Titus, qui ad vindicandum Domini noftri Jefu Chrifti fanguinem judicio Dei fuerat ordinatus, victor triumphans cum Vefpafiano patre Janum claufit. Igitur etfi fub extremis Cafaris temporibus apertus eft Janus, tamen per multa ex eo tempora, quamvis in prociñtu effer exercitus, nulla bella fonuerunt. Confentanea funt iftis quæ fubjecit Eufebius utrique prædictioni, ex Pfalmo feptuagefimo primo, & ex fecundo capite Ifaia fupra allata: *αὐθροῦσα, inquit, ταῖς περιήνεσεν ἐπιπορευθῆ τὰ ἔργα. πάντα μὲν αὐτῆς ἐδεικνύτο πολυαρχία βασιλείων, ἀποροῦσα κατὰ τὸ αὐτὸ τῆ τῶ σωτῆρι ἡμῶν ἐπιφανείᾳ μοναρχίας. Ἐκείνη δὲ εἰς δόξαν οὐκ ἂν ἴδωσι, ὡς τὸ πῶν, πόλις πόλις πολέμουσας, ἐδ' ἐθνῶν ἔθνη ἀμαρτανόμων, ἐδὲ τῶ βίον ἐν πάσῃ συγκροτῆ καὶ ἐξελόμενον. Confentanea prædictionibus res confecta funt. Statim enim fublatus eft apud Romanos dominatus ille à multis ufurpatus, cum ad unum, Auguftum imperii fuma fub ipfum Servatoris noftri ortum rediiffet. Ab eo enim tempore, ad hanc ufque ætatem, minime videas civitates cum civitatibus, ut prius, decertantes, neque gentem cum gente præliantem, neque res hominum omni perturbationis genere atritas. Pacem hanc orbi per Chriftum conciliatam, jus fancitum, refrænata licentiam, res in melius compofitas, Augufto gratificaturus Virgilius fpendifis verbis prædicavit:***

*Afpera tum poftis mitefcet fecula bellis:
 Cana fides, & Vefia, Remo cum fratre Quirinus
 Jura dabunt: dire fero, & compagibus arctis
 Claudentur belli porta: furor impius intus
 Seva fedens fuper arma, & centum vinculus abenis*

Pfaln. 71. 11.
 Pfalm. 84. 11.
 Suet. Auguft.
 cap. 22.
 Orof. libr. 6.
 cap. 22.
 Ifa. 9. 7.
 Orof. libr. 7.
 cap. 1.
 Eufeb. Præp.
 Evang. libr. 1.
 cap. 4.
 Virgil. Æn.
 libr. 1.

Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Duplex igitur per Christum Jesum pax hominibus parta est, temporaria, & aeterna. Hæc ea est quam Jesus moriturus Discipulis suis reliquit: *aciebat enim; Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis:* hæc motus animorum sedat, & mentes humanas, etiam dum inquietis illigatae sunt corporibus, tranquillat & componit, & beatitatis aeternae nulli unquam rerum turbini obnoxiae compotes efficit, illa vero Christo Jesu venienti orbem præparavit, sopitis bellis, & pace terra marique sancita; quæ etiam post Christum diu perseveravit. Utramque pacem statim post natum Jesum beati Angeli cantibus celebrabant; & aeternam quidem ac coelestem, his verbis: *Gloria in altissimis Deo;* terrenam vero ac temporariam, istis: *Et in terra pax hominibus bona voluntatis.* Unde facilis est Adversarium depulsio, qui pacem illam Augusti ævo florentem, post annos aliquot turbatam fuisse causantur; quamobrem ad Jesum minime pertinere volunt istud Prophetæ, quod attulimus: *Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis, donec auferatur Luna:* nec istud quoque: *Et pacis non erit finis:* nec illud: *Fœdus pacis mea non movebitur.* Perperam enim ad terrenam pacem stectuntur ista, quæ pertinent ad aeternam. In eundem trahi possunt sensum & ista Isaiæ: *Nec exercebuntur ultra ad præliam:* & hæc Ezechielis: *Et non erunt ultra in rapinam in gentibus.* Quamvis & pacem temporariam notare possunt: dictio enim, *Ultra,* sive ut Ebraice concepta est, *וְיָ,* nonnunquam aeternitatem, diuturnitatem aliquam nonnunquam, sæpe etiam brevitate temporis significat. Postremum hoc docet R. David Kimchii in libro Radicum, & exemplis probat. Aliquando etiam particulæ neganti conjuncta aliquam rei partem detrahit, non totam infirmitur. Sic tricesimo quinto Geneseos capite Jacobo dixit Deus: *Non vocaberis ultra Jacob;* quamvis sæpe deinceps, & hoc ipso capite aliquoties vocatus sit Jacob. Plura ejusmodi exempla sunt in promptu. Non ergo penitus id negatum est vocibus iis, *Non ultra;* sed pars tantum aliqua detracta est: nam cum semper deinceps Jacob vocari debuisset, Israël aliquando vocatus est. Similem iis significationem tribue in allatis Isaiæ & Ezechielis testimoniis; non ut in aeternum, sed ut in multos annos, magnaque ex parte extinctum iri bella intelligas.

IV. Ad hæc florente Romanorum Imperio proditurum Messiam prædixit Daniel, quo certum adventus ipsius indicium continetur. Arque hic Judæorum consensu juvatur, apud quos commune effatum est, vigente imperio Idumæorum (quo nomine Romanos signare solent) proditurum Messiam. Cum enim Nabuchodonosoris somnium interpretaretur Daniel, futurum prænuntiavit, ut regno ipsius succedat regnum aliud argenteum, Persarum videlicet & Medorum; huic tertium æreum, quod late dominaturum sit, Alexandri nimirum, qui maxima terrarum spatia subegit; atque isti demum quartum ferreum, robore longe præstans, quod reliqua hæc domet & conterat, quemadmodum omnia ferrum comminuit. De quarto hoc Regno magna apud Interpretes controversia est; aliis Seleucidarum & Lagidarum regna, Romanum aliis imperium eo signari contendentibus. Ego vero postremam hanc opinionem sequi me profiteor. Extat quippe ex his ipsis vaticiniis verbis prioris confutatio: *Et regnum quartum erit velut ferrum: quomodo ferrum comminuit & domat omnia, sic comminuet & conteret omnia hæc;* aureum nimirum Nabuchodonosoris regnum, argenteum Cyri, æreum Alexandri. Regna autem Lagidarum & Seleucidarum, regnum ipsum Alexandri ex parte fuerunt. At quamvis magnis sese oppugnarunt & appetierunt bellis, minime tamen se comminuerunt; uti neque regnum Macedoniæ, quod æri regni Alexandri caput fuit. Deinde regnum illud quartum, regnum unicum fuit; duo vero Lagidæ & Seleucidæ regna tenuerunt. Quanto aptius hæc ad Romanum Imperium congruunt, quod priora hæc regna contrivit? Sequitur: *Porro quia vidisti pedum & digitorum partem testa figuli, & partem ferream, regnum divisum erit; quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mistum testa ex luto; & digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte scilicet; ex parte regnum erit solidum, & ex parte contritum.* Aio bella Cæsaris & Pompeii, Augusti & Antonii his portendi. Tempora enim hæc pedibus comparantur, quod Messiae ortum proxime præcesserint. Romana Respublica bellis hisce civilibus scissa in duas partes & divisa est. Cæsariana pars robore pollens prævaluit, Pompeiana & Antoniana contrita sunt. Utraque autem pars victrici gente & fortissimis majoribus prodiit. Labascit hic eorum ratio; qui Imperii Romani divisionem in veterem, novamque Romam comminiscuntur: utram enim partem luteam, utram ferream esse dicent; utraque enim contrita est. Addit Propheta: *Quod autem vidisti ferrum mistum testa ex luto, commiscebuntur quidem humano semine, sed non adhaerebunt sibi, sicut ferrum misceri non potest testa.* Connubia significat, quibus Cæsarem inter & Pompeium, Augustum & Antonium affinita-

Florente Romanorum imperio nasci debuit Christus.

Dan. 2. 40.

Dan. 2. 41, 42.

Dan. 2. 43.

tes contractæ sunt: minime tamen animi coaluerunt, conjunctionem dirimente insana regnandi cupiditate. Tum hæc subnexa sunt: *In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminet autem & consumet universa regna hæc, & ipsum stabit in æternum.* Grotius, alique Grotio vetustiores, qui quarto regno notari censent Ægypti & Syriæ regna, ad Romanum Imperium ista referunt, quatenus futurum erat sedes Ecclesiæ. At hoc cum aiunt, vel sibi volunt in Romano Imperio Ecclesiam solam spectari, vel Ecclesiam cum Romano Imperio. Si primum, profecto verisimile non est Daniælem vaticiniis suis nobilissima notantem imperia, longe omnium nobilissimum, Romanum præterisse: si postremum, ac falsum est quod affingunt Danieli, Romanum Imperium numquam iri dissipatum, cujus vix umbra nomenque superest; nec alteri populo traditum, quod Francis, Germanis, Turcis, aliisque traditum est. Suscitandum præterea fuit regnum illud æternum *in diebus regnorum illorum*, quæ proxime commemoravit. Atqui penitus jam conciderant regna Syriæ & Ægypti, cum Ecclesiæ regnum fundavit Christus: nondum vero excitata illa erant, cum Romanum regnum exortum est. Unde sequitur stantibus regnis Syriæ & Ægypti, neque Romanorum, neque Ecclesiæ regnum fuisse suscitatum: igitur vel regna Syriæ & Ægypti, regna illa non sunt, quibus stantibus regnum illud æternum suscitandum esse prædicit Daniel; vel regnum hoc æternum, neque Romanorum Imperium, neque Ecclesiæ regnum est. Ego vero regno ferreo notari censco Romanum Imperium, ut dixi, regno vero æterno, regnum Christi, quod æternum fore sacra Litera passim docent, & nos in Parallelismo docebimus. Regna autem universa consumiturum apertissime testificatur Paulus in priore Epistola ad Corinthios: *Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo & Patri, cum evacuaverit omnem principatum, & potentiam, & virtutem: oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus: & in posteriore: Nam arma militiæ nostræ, non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionemmunitionum; consilia destruentes, & omnem altitudinem exsolentem se adversus scientiam Dei. Et David in secundo Psalmo: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terre: reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Isaias quoque: Gens & regnum quod non servierit tibi, peribit, & gentes solitudine vastabuntur. Præcipue vero Daniel, optimus sui interpres: Er ecce cum nubibus cæli, quasi Filius hominis veniebat, & usque ad Antiquum dierum pervenit, & in conspectu ejus obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & lingue ipsi servient: potestas ejus, potestas æterna qua non auferetur, & regnum ejus quod non corrumpetur. Deinde: Regnum autem, & potestas, & magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, detur populo sanctarum Altissimi; cujus regnum, regnum sempiternum est, & omnes Reges servient ei, & obedient. Lapidem præterea hunc, de monte sine manibus abscissum, qui statua aurea, argentea, ærea, & ferrea disjecta & comminuta, mons evasit magnus, & universam terram replevit, Christi symbolum esse certissimis argumentis vicinus ad Propositionem septimam. Sed & regnum illud æternum, regnum esse Christi, ibidem tum auctoritate Scripturæ sacræ, tum & Rabbinorum suffragiis abunde probavimus.*

V. In nono vero capite Danielis luculentum & haud scio an clarissimum omnium, quoruncumque sacri Codices Veteris Testamenti suppeditant, vaticinium proponitur; idemque longe obscurissimum. Ac clarissimum quidem, quoad Christum pertinet, qui disertis illic prænuntiatur verbis, Jesum videlicet, cujus ætas illic, undecunque tandem computandi ducantur exordia, tam manifesto indicatur, ut inde potissimum ad spem venturi circa hæc tempora Messie excitatos Judæos & Ethnicos plebrosque crediderim. Obscurissimum vero, quoad prædictarum illic septuaginta hebdomadam initia spectat & exitus. Quidquid igitur Chronologorum est, quidquid Theologorum, quicquid Scripturæ sacræ Interpretum, eorum uberrimæ extant argumenti hujus disceptationes. Verum tantis undique angustiis ac difficultatibus circumseptæ questio est; tot, tamque diversæ ac pugnantibus proponuntur sententiæ, ut penitus molesta sit ac operosa earum dijudicatio; novum vero aliquid ac certius afferre, longe etiam operosius. Quod cum nuper vir cæteroquin eruditus tentasset, in magnas ineptias delapsus est. Libenter ergo ab hac tractatione manum abstinuissem, nisi eam à me invito propositi operis ratio exprimeret.

VI. Cum in hujus prædicti interpretatione multiplex extiterit opinionum diversitas, quæ diligenter ab aliis collectæ sunt & expositæ, complures ex illis ἀπορίαις convictæ exoleverunt. Quamvis autem virorum aliquot doctorum patrocinis sese etiam tueantur bene multæ, nos tamen consulentes brevitati, tres duntaxat afferemus in medium, quarum præcipua inter cæteras auctoritas est, quæque majoris nominis patronos hæ-

Dan. 1. 44.

1. Cor. 15. 24.

1. Cor. 10. 4.

& seq.

Psalm. 1. 8, 9.

Isa. 60. 12.

Dan. 7. 13, 14.

27.

Dan. 1. 34, 35.

45.

Intra septuaginta Danielis hebdomadae natus est Christus.

Præcipua, magisque recepta proponuntur Interpretum sententiarum sen-

tentia super
septuaginta
hebdomadibus
Danieli,
& consulantur.

Prima.

Jacob. Capp.
Hist. sacr.
Ludov. Capp.
Chron. fact.
Not. ad Tab.
21.
Dan. 9. 24.

bent. Prima in anno Artaxerxis Longimani septimo septuaginta hebdomadum ponit exordium, quas in Christi morte concludit. Quod spatium quadringentorum nonaginta annorum est, sive hebdomadum septuaginta. Hanc opinionem magna contentione defendunt Jacobus & Ludovicus Cappelli, viros graves Chronologicæ & Astronomicæ disciplinæ peritos secuti, accuratissime hujus annorum curricula delineatis tabulis, & rationibus subtiliter disputatis fidem sibi conciliare conati sunt.

Fatendum sane est veri eos quam simillima disserere, atque hanc quæsitæ annorum numerum cum historiarum veritate convenientiam pene nobis assensum extorquere. Verum ad hanc calculi fidem reliquæ non congruunt; inchoandas quippe hebdomadas esse definit apud Danielem Angelus Gabriel, ab exitu sermonis, ut iterum adificetur Jerusalem; ab edicto videlicet, quo Hierosolymorum instauratio permilla est. At in Artaxerxis edicto, quo Esdræ reditum anno regni sui septimo concessit, de reparandis Hierosolymis nulla omnino mentio fit, sed de instaurando tantum Templi cultu, & Lege restituenda. Nec nodum solvit Ludovicus Cappellus, cum ait licentiam reficiendorum murorum, etsi verbis non expressam, at re ipsa fuisse Esdræ concessam: Cur enim, inquit, instauracionem murorum vel prohibuisset, vel non concessisset Artaxerxes ille, qui se usque adeo benevolam erga Judæos eo edicto præbet? Eandem nimirum ob causam, quæ Cyrum erga Judæos itidem benevolam, quæ Darius abstruit, quominus id iis permitterent; experta nimirum gentis pervicacia & mobilitas, & cupidus rerum novarum animus. Quod si promovendi cultus Templi expressa verbis facultas tacitam instaurandi muri continet facultatem, jam igitur non à septimo anno Artaxerxis, sed à primo Cyri, vel à secundo Darii septuaginta hebdomadum sumenda sunt initia, qui Judæis restituendi Templi fecit potestatem. Veri profecto simile non est hoc Artaxerxis edictum, cum res alias momenti minoris sigillatim exprimat, sumtusque ad Templi cultum conferendos minutatim percenscat, concessam murorum & Urbis exstruendæ facultatem, sic tanquam rem nihili, silentio prætermisisset. Crederemus fortasse, si rem in edicto prætermisissam opere ipso Esdras complevisset. Verum nec ex edicti verbis, nec ex gestis ab Esdra rebus ulla sumi possunt opinionis hujus argumenta; proptereaque à nobis exploditur.

Secunda.

Scalig. libr. 6.
De emend.
Temp.
Joh. Druf. in
Sulp. Sever.
Hist. libr. 2.
Const. l'Emp.
Præf. in Jach.
& in Jach. in
Dan. cap. 9.
1. Esdr. 4. 24.
& 6. 15.

VII. Altera Scaligeri sententia est, quam à Sulpitio Severo, aliisque, ut ipse ait, Scriptoribus antiquis acceptam renovavit, virisque eruditissimis, Johanni Drusio & Constantino l'Empereur, ut eandem defenderent pro sua auctoritate persuasit. Is in anno Darii Nothi secundo septuaginta hebdomadum exordium statuit, finem in annum Neronis duodecimum, quo anno Judæos inter & Romanos bellum tumescebat: unde si annos tres cum dimidio numeres, incidis in excidium Hierosolymitanum. Darius ergo illum, cujus anno secundo inchoatam Templi refectionem, sexto absolutam esse tradit Esdræ liber, non Hystaspiden Darius esse credit, uti vulgo creditur, sed Nothum Artaxerxis Longimani successorem, alterius Artaxerxis, cognomento Memoriosi, decessorem. Præterea aliter spectari vult hanc septuaginta septimanarum *quædam*, aliter expressam à Daniele ipsarum partitionem in septem, sexaginta duas, & unam: sexaginta quippe & duas hebdomadas, ductas à quinto anno Artaxerxis Memoriosi, quo anno de restituenda Hierosolyma edictum promulgatum fuisse ait, cadere in interitum Christi. Septem reliquæ septimanæ quo pertineant, nescire se fatetur. De postrema nihilo certiora affert. Probationes doctrinæ suæ nullas dat Sulpitius, has Scaliger & Scaligerani suæ. Tria lata sunt de instaurandis Hierosolymis & Templo edicta; prius à Cyro, alterum à Dario, quem Nothum esse volunt, tertium ab Artaxerxe, quem Mnemonem esse statuunt. Non patitur annorum disputatio, ut inchoatum ab edictis Cyri, vel Artaxerxis illius Memoriosi intervallum quod præscripsit Daniel, desinat in assignatis ab eo temporibus: igitur Darii Nothi edictum à Daniele notatur. Alterum ex his Zachariæ verbis depromunt argumentum: *Cum jejunaretis & plangeretis in quinto & septimo per hos septuaginta annos, numquid jejunastis mihi?* Ex jejunis, inquit, illis, per septuaginta annos celebratis, intelligitur septuaginta jam annos Hierosolymis ritus suos & ceremonias obivisse Judæos, nam ejusmodi solennibus in Captivitate Judæi abstinebant. Atqui à reditu ad Darius Hystaspiden tot anni non effluxerant. Ergo Darius ille, cujus ævo hæc vaticinabatur Zacharias, Nothus erat, non Hystaspides. Deinde verba hæc ex quarto Esdræ capite proferunt: *Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, & usque ad regnum Darii regis Persarum. In regno autem Assueri, in principio regni ejus scripserunt accusationem adversus habitatores Judæ & Jerusalem. Et in diebus Artaxerxis scripsit Belsam Mithridates, & Thabeel, & reliqui qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum. Quibus hæc ad calcem capitis subjiciuntur: Tunc intermissum est opus Domini in Jerusalem, & non fiebat usque ad annum*

Zach. 7. 5.

1. Esdr. 4. 5, &
seq.

secundum Darii, regis Persarum. Proferunt & ista: è sexto capite: Seniores autem Ju-
 daeorum aedificabant, & prosperabantur, juxta prophetiam Aggai propheta, & Zacharia filii
 Addo; & aedificaverunt & construxerunt, jubente Deo Israel, & jubente Cyro, & Dariis, &
 Artaxerxe regibus Persarum; & compleverunt domum Dei istam, usque ad diem tertium mensis
 Adar, qui est annus sextus regni Darii regis. Ordine, inquit, hic recensentur Persa-
 rum reges, sub quibus inchoata, affecta, & perfecta demum est Templi exstructio,
 Cyrus, Darius, Ahasuerus, Artaxerxes, Darius alter sive Nothus: Artaxerxes vero al-
 ter, à quo Esdras ad Templum colendum missus est, is est Artaxerxes Memoriosus.
 Magnus insuper sententiae hujus propugnaculum statuunt in spatio temporis, quod
 Cyri edictum, & annum Darii secundum intercessit. Nam cum necesse habuerit
 Darius hoc Cyri edictum consulere, & archiva lustrare, ut de concessa olim Judaeis
 à Cyro redeundi facultate constaret, liquet utique rem fuisse non novam, neque he-
 ri vel nudius tertius factam: fuisset autem, si Darius ille esset Hystaspides, nam à pri-
 mo anno Cyri, quo latum est de Judaeorum postliminio edictum, ad secundum Hy-
 staspide annum, omnino elapsi sunt anni, ut ipse putat, duodecim, vel ut rectius pu-
 tare debuit, octodecim; brevius scilicet intervallum, quam ut archivorum referandi
 fuerint foruli, & lustranda tabularia, ad rem explorandam, cujus testes in vivis fere
 supererant. Unde efficitur Darium illum fuisse Nothum, ad cujus secundum annum,
 à primo Cyri, excurrunt anni aliquot supra decem & centum.

His nititur rationibus isthaec sententia, quas si revocamus ad examen, fidem amit-
 tent. Nam in eo quod differunt de tribus edictis, Cyri, Darii, & Artaxerxis, non uno
 modo peccant: quatuor enim de Hierosolyma & Templi restitutione lata sunt edi-
 cta, primum anno primo Cyri, secundum secundo Darii, tertium & quartum septimo
 & vicefimo Artaxerxis. Deinde tria illa priora ad Templum duntaxat, vel Templi
 cultum instaurandum, non ad Urbem ipsam spectarunt. Nam neque in edicto Cyri, ne-
 que in Darii rescripto, neque in illo priore Artaxerxis, ulla apparet instauranda Ur-
 bis mentio. Quarit Scaliger, *Quare Nehemias non solum miratur, sed etiam dolet, mœ-*
nia Hierosolymorum adhuc diruta jacere, nisi quia putabat jam instaurata esse? Dolere fa-
temur, mirari negamus: nam mœnia & praecipua aedificia Urbis in ruinis jacere no-
verat. Verum ex Hanani relatu, rei indignitatem exaggerantis, atque oculis pene
subjicientis, novum animo concepit dolorem, & ad impetrandam rescindiendae Urbis
facultatem accensus est. Extat quidem quarto capite Esdrae exemplar Epistolae Prae-
fectorum Persicorum ad Artaxerxem, qua Judaeos instauratae Urbis ac mœnium ac-
cusant, ac responsum quoque Regis ad Praefectos, quo jubentur providere ne Urbs
reficiatur. Sed si animum diligenter velimus advertere, confictam hanc fuisse depre-
hendemus ac falsam nefariorum hominum & Judaeis invidentium expostulationem;
qui cum domos in Urbe excitari viderent, quod necessario faciendum Judaeis erat,
Urbem reedificari conquesti sunt, ambigua & flexiloqua accusatione. Aliud enim est
domos in Urbe habitandi causa exstruere, quod pro jure suo Judaei faciebant; aliud
publica aedificia & munita loca instaurare, quod concessum nequiquam erat, nec faci-
endi potestatem Judaei sibi arrogaverant. Et utrumvis tamen qui faciunt, Urbem
condere dici possunt. Addunt iidem accusatores, muros Urbis reparari. Ambiguum hoc
quoque, nam mœnia Templi, eadem Urbis mœnia dici poterant & firmissimum mu-
nimentum, ab ea parte quae obversa erat ad orientem. Ancipiti ergo hac denuntia-
tione Regi persuaserunt, postremum hoc à Judaeis fuisse attentatum: atque hic porro
ne id facere pergerent, edicto sanxit. Verissima haec esse, quae proponimus, sequentia illa
demonstrant: Tunc intermissum est opus domus Domini in Jerusalem: non opus Urbis di-
xit, sed opus domus Domini. Deinde vero cum hoc edicto ab Urbis, non Templi in-
stauratioe prohiberi se intellexissent demum Judaei, Aggaei & Zachariae hortatu rur-
sum se ad absolvendam Templi exstructionem anno secundo Darii accinxerunt, nulla
prius impetrata vel postulata venia, cum hoc Artaxerxis edictum alio pertinere co-
gnovissent. At iterum opus à Praefectis interpellatum est. Refertur ad Darium de ea
re: is edictum Cyri confirmat, quo permissa fuerat Templi instauratio. Atque ea de-
nique sexto anno Darii absoluta est. Scio aliter visum doctissimo viro Dionysio Pe-
tavio. Existimat ille Persarum Reges, quicumque reparandi Templi licentiam
Judaeis dederunt, aedificandae Urbis jus iisdem tribuisse. Pugnatur autem auctoritate Isaiz,
cujus haec denuntiatio est quadragesimo quarto capite: Qui dico Cyro, Pastor meus es,
& omnem voluntatem meam complebis: qui dico Jerusalem, Aedificaberis; & Templo, Fun-
daberis: atque haec etiam capite sequenti: Ego suscitavi eum (Cyrum) ad justitiam, &
omnes vias ejus dirigam: ipse aedificavit civitatem meam. Pugnatur & auctoritate Josephi,
qui conceptis verbis docet, Cyrum Judaeis instaurandae Urbis & Templi potestatem
fecisse. At urbs instaurari, ut monui, duplici modo dici potest, vel excitatus ad habi-

Scalig. Proleg.
De emend.
temp.

1. Esdr. 4. 14.

Pet. De doct.
Temp. lib. 12.
cap. 31.

Isa. 44. 28.

Isa. 45. 13.

Joseph. Antiq.
lib. 11. cap. 5.

- tandum domibus, vel extructis publicis ædificiis, mœnibus, ac munimentis. Priore modo reædificari Hierosolymam permiserunt Persarum Reges: quidni enim permisissent, qui Judæos in unam civitatem coalescere, & Templum exstrui permiserant? Arcendi profecto fuerunt imbres, æstus, & frigora, non sub dio agitandum. De publicis ædificiis reparandis nihil omnino concessum est, usque ad annum vicessimum Artaxerxis. Id præsignificabat Gabriel Angelus, cum diceret Danieli: *Rursum edificabitur platea & muri in angustia temporum: ædificia nimirum publica, & munimenta Urbis ac mœnia.* Cum ergo Darii deinde temporibus Judæos insimularet Aggæus Propheta, quod magnificas sibi ædes construerent, neglecta Templi structura, aperte indicat, non de securitate & mœnibus Urbis cogitasse ipsos, quod procul dubio non tacuisset Propheta, sed de commodis suis. Cum vero in apocrypho libro tertio Esdræ revocatur Darius in memoriam voti de ædificanda Jerusalem suscepti, ædificationem domorum intellige, quæ ad excipiendos Judæos Templum extructuros necessaria erat; nam ex iis quæ in eodem libro subnexa sunt, apparet Templi solum extructionem, non mœnium quæsitam. Nec causæ suæ utile quicquam conficere potest Petavius ex his verbis septimi capitis libri prioris Esdræ: *Ipsè Esdras ascendit de Babylone & dedit ei Rex secundam manum Domini Dei ejus super eum, omnem petitionem ejus.* Cultum Templi, ac Legis observationem sibi proposuerat Esdras: id sibi juris tantum æpoposcit à Rege, & impetravit; de mœnibus reficiendis neque transactum fuisse, neque omnino actum, gestæ rei narratio indicat. Parum quoque juvatur ex iis quæ nono capite refert Esdras, Dei nempe nutu fuisse factum, ut permitteret Persarum Rex domus Dei solitudines exstrui; quod ad Urbis instaurationem pertinere vult, non Templi solius, cujus extructionem sexto Darii anno fuisse absolutam sextum Esdræ caput ostendit. Certe precatione hac noni capitis, non res tantum quæ temporibus iis, sed & quæ superioribus, sibi, suisve evenerunt, commemorare Esdras instituit: majorum videlicet suorum flagitia, Urbis excidium, Judæorum captivitatem, reditum, & Templi instaurationem. Adjicere poterat Petavius, quæ subnectit Esdras: *Et daret nobis septem in Juda & Jerusalem: nam dictione sepiis, Ebraico נָנָה, mœnia Urbis possunt intelligi.* At longe frequentior ejus usus est ad significandam maceriam, infirmum nempe parietem, rudi & tumultuario opere fabricatum; quales erant illi domuncularum, quas Judæi reduces properanter videntur Hierosolymis exstruxisse. נָנָה, etiam notat septa cratitia ovium. Qua significatione vocem adhibere potuit Esdras, nempe *נָנָה גֵּזִימָה*, præsertim Deum alloquens gentis suæ pastorem: ac si id vellet, dissipatas oves, Judæos nempe, jam à Deo pastore coactas, & ad pristinas caulas ac antiqua ovilia esse reductas. Sed hæc nihil ad mœnia Hierosolymorum, his temporibus disjecta etiamnum & diruta, & à Nehemia deinde excitata. Manifestissima rei probatio consistit in primo Nehemias capite, in quo de statu Hierosolymorum interrogatos à se Judæos quosdam narrat Nehemias id sibi responsum dedisse: *Muros Jerusalem dissipatus est, & portæ ejus combustæ sunt igni.* Quo cum ipse pervenisset, vidisse se ait, *Murum Jerusalem dissipatum, & portas ejus consumptas igni:* tum deinde Judæorum magistratus sic fuisse allocutum: *Vos nostris afflictionem in qua sumus, quia Jerusalem deserta est, & portæ ejus consumptæ sunt igni: venite, & ædificemus muros Jerusalem.* Quæ cum à Judæis fieri accepisset Sanaballat, *Numquid ædificare poterunt, inquit, lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt?* deinde hæc subjungit Nehemias: *Factum est autem cum audisset Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammonite, & Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Jerusalem, & quod cepissent interrupta concludi, irati sunt nimis.* His adjunge hoc Nehemias elogium ex libro Ecclesiastici: *Et Nehemias in memoria multi temporis, qui erexit nobis muros everfos, & stare fecit portas & seras, qui erexit domos nostras.* Ex quibus omni luce clarius est ad Nehemiam usque, & ad annum Artaxerxis vicessimum, disjecta penitus jacuisse Hierosolymorum mœnia, neque ante hunc diem esse resecta, *ὡς ἐν νεκροῦσιν οὖρον*, ut pote rei hujus potestate non facta, inquit Africanus: quod non ita profecto fuisset, si rei tam necessaria, tantisque votis à se expectandæ Judæi jus fasque habuissent. Nunc redeamus ad Scaligerum. Patet ex superioribus nullum anno secundo Darii de Urbe extruenda latum esse edictum, unde sequitur ab hoc anno capi non posse initium hebdomadam septuaginta, quæ juxta Daniele decurrerunt ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem. Demus tamen instaurationem Urbis his edictis fuisse permissam, negamus certe ducto calculo à septimo Artaxerxis anno, non congruere prædictionem Danielis cum eventibus rerum ab eodem notatis: quod Cappello utrique contra visum esse diximus. Artaxerxem dico, non Memoriosum, quod putat Scaliger, sed Longimanum, quem in Esdra significatum esse, ac Darium itidem Hystaspiden, non Nothum, adversus Scaligerum à Petavio valide demonstratum est. Quod autem causæ suæ præsidium collocat Scaliger in ultimo Zachariae

African. apud
Euseb. Dem.
libr. 8.

Dan. 9. 25.

charia capite, & jejuniis quæ per septuaginta annos observata fuisse narrantur, solis argumentis disjecit Petavius, & nos quoque supra in Propositione quarta, cum de Aggæi & Zachariæ prophetis ageremus. Unde commoda quoque peti potest refponfio ad *ἰστορίαι* duas è quarto capite Esdræ depromptas, in quibus Reges Persarum recensentur hi, Cyrus, Darius, Assuerus, Artaxerxes, Darius cujus sexto anno absoluta est Templi instauratio, quemque ex proposita hac Regum serie non alium esse concludunt quam Nothum. Illic enim docuimus ex optimorum Chronologorum doctrina, Darium illum utrobique designatum, Hystaspiden esse, insertos vero Assuerum & Artaxerxem, vel Cambysem & Smerdin esse, vel Cambysem unicum & *πλουσίμω*, pro more à Regibus Persarum usurpato, nomina Xerxis & Artaxerxis asciscendi, postquam summa rerum tradita ipsis fuisset. Cassa quoque est ratio ex intervallo petita, quod Cyri edictum inter, & annum Darii secundum interjacet. Nec enim idcirco ad tabularia recurrere opus fuit, quod de facultate à Cyro concessa dubitaretur, sed ut facultatis hujus conditiones, ac cuncta item edicti, ad quod provocaverant Judæi, capita cognoscerentur, ad ejusque formam illud Darii conscriberetur. Quod haud fecius fuisset factum, si ante mensẽ vel annum edictum hoc tulisset Cyrus, quod ante octodecim annos latum fuisse dixi. Frustra ergo Dario Notho adscribuntur illa, quæ ad Hystaspiden egregie congruunt. Nihil vero ad rem faciunt *μακροβιότης* & *πλουσίμω* exempla à Scaligero, ipsiusque sequacibus collecta, ut mirum non esse probent, quod ex doctrina ipsorum consequitur, Zorobabilem & Jesum Josedeciden vitæ humanæ diuturnitatem excessisse, ut qui centum & quinquaginta annos vivendo superasse fatendi sint, si Scaligeri opinio admittatur. Ducentessimum vero annum attigerit, vel superaverit Esdras, si septimo anno Artaxerxis Memoriosi, ut putat, non Longimani, Babylone profectus sit; ut pote Saraia Pontifice natus, qui eodem anno quo Sedecias captus est, à Nabuchodonosore fuit interfectus. Minus id fortasse mirum esset in uno aliquo vel altero, cum vivaces & diuturnos homines identidem oriri sciamus; verum hos, quos dixi, coætaeos viros, eodem genere oriundos, ejusdem consilii ac negotii participes & focios, iisdem casibus exercitos, in iisdem locis moratos, velut de compacto in eandem ætatis longinquitatem conspirasse incredibile sane est. Quod cum subjicit Scaliger factum esse à Deo in eorum gratiam, quos populo suo & Ecclesiæ suæ præfecerat, & imaginariis miraculis causam suam fulcire conatur, tum vero maxime ejus infirmitatem prodit. Neque hos solum, quos dixi, tam diuturnos & vivaces facere cogitur Scaliger, sed illos etiam, quos his verbis compellere jubetur Aggæus: *Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? & quid vos videtis hanc nunc? numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris?* Cujus loci frivolum quoque expositionem affert Scaliger: nam perinde hoc esse putat, ac si dixisset Propheta: Si quis vestrum domum priorem olim vidisset, hanc illi minime æquiparandam esse fateretur. Sed vanitatem interpretationis hujus supra jam patefecimus. Adversatur insuper Scaligeri ratiocinium Judæorum verbis, qui secundo capite Johannis sic alloquuntur Christum: *Quadragesima & sex annis edificatum est Templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?* nam à locatis sub Cyro Templi fundamentis, ad positum sexto anno Darii Nothi fastigium, anni interjacent centum & viginti. Apparet quoque vel maxime opinionis hujus absurditas, cum ad septuaginta hebdomadam partitionem confertur, quam exposui supra, quamque exposuisse, refutasse est; id quod à Petavio quoque factum abunde est.

XVIII. Tertiam proponemus Johannis Lucidi sententiam, qui ab anno vicefimo Artaxerxis Longimani ducto septuaginta hebdomadam initio, in quarto post Christi mortem anno exitum ipsarum constituit; mediumque inter extrema hæc intervallum annorum esse putat quadringentorum & nonaginta, sive hebdomadam septuaginta. Nulla certe convenientior loci hujus excogitari posset interpretatio, si mediorum annorum constaret ille, quem ponit Daniel, numerus. Nam rectissime positum initium est in vicefimo anno Artaxerxis Longimani, quo anno sine controversia de restituenda urbe Hierosolyma edictum latum est, rei que conficiendæ curam Nehemias suscepit, atque opus effectum dedit. Egregie quoque finem huic annorum curriculo præscripsit in anno quarto ab obitu Christi, juxta illud Danielis: *Confirmabis autem pactum multis hebdomada una, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium.* Verum in mediæ intervalli numerandis annis toto decennio aberrat Lucidus; tot enim ad explendas septuaginta hebdomadas defunt anni.

Hanc opinionem exagitant Pererius, & in omnem partem excutiens, omniaque effugia præcludens, hanc sibi ipse opponit exceptionem, non ab obitu Xerxis numerandum esse initium regni Artaxerxis, in cujus regni vicefimo caput septuaginta hebdomadam Lucidus posuit, sed à duodecimo circiter anno Xerxis, quo anno in regni

societatem ascivisse Artaxerxem filium Xerxes videri potest; pro more Persicorum Regum, quibus ad bella extra Persidem gerenda proficiscentibus regni hæredem designare solenne fuit, ut non uno loco Herodotus asseverat; atque hoc eo videri verisimilius, quod Thucydides, Charon Lampſacenus, alique probatissimi Auctores tradunt, Themistoclem Græcia profugum ad Artaxerxem Xerxis filium, *νεωσι βασιλευσιν*, recens regnantem literas dedisse: scribere vero Diodorum Siculum, anno secundo septuagesimæ septimæ Olympiadis Themistoclem adisse ad Xerxem, non ad Artaxerxem, quod & à claris historiarum scriptoribus, Ephoro, Dinone, Clitarcho, & Heraclide literis mandatum esse Plutarchus docet; idem quoque apud Strabonem, & Eusebium reperiri; atque hæc contraria & repugnancia ita conciliari posse, si simul regnasse detur patrem Xerxem, & Artaxerxem filium, hoc ad participandum regnum assumpto. Conjectura hæc Petavio placuit, & totam in suum De temporum doctrina librum transtulit, quasque adversus suum hoc commentum præscriptiones attulerat Pererius, partem earum Petavius discutere & solvere conatus est; ipsumque commentum adversus ejus auctorem tueri. Sic autem disputat Pererius: si Xerxes ad bellum proficiscens regni successorem designare debuit, profecto cum anno primo septuagesimæ quintæ Olympiadis ferale bellum adversus Græciam moveret, jam inde regni participem facere debuit Artaxerxem. Ab eo igitur initio si septuaginta annorum decurrant hebdomades, citra obitum Christi consistent. Nihil huic argumento obduxit Petavius. Quærit præterea Pererius, cur regni socium alleciturus Xerxes Dario natu majori filio Artaxerxem minorem ac impuberem, & rebus gerendis imparem prætulit. Acute sane & erudite respondet Petavius, Darii Xerxe nondum regnum adepti, sed privato genitum fuisse, proptereaque antepositum ipsi fuisse Artaxerxem in purpura natum, & patre jam rege procreatum, quemadmodum Xerxes ipsemet ob easdem causas Artobazani fratri à patre Dario fuerat antelatus. Cum autem per conjecturam proposuisset Xerxe nondum rege natum esse Darii, id alia firmat conjectura ex Herodoti libro nono ducta, ubi legitur Xerxem post Salaminiam pugnam Sardinibus agentem, Masistis fratris filiam Artayntam in matrimonium Darii filio dedisse; cum autem commissa fuerit pugna Salaminia octo circiter annis, postquam regni confors factus est Xerxes, sequitur ante id tempus natum esse Darii, nam aliqui nuptiis maturus non fuisset. Verum quid proderit hoc argumentum, si dicamus non expectata fortasse maturitate ætatis uxorem duxisse Darii, uti sæpe fit inter principes viros? quid si ante annos nuptiis in regionibus nostris præfinitos, maturitatem, & pubertatem, & genitalem vim adipisci solitos fuisse Persas? Apud Indos quidem Persarum vicinos, septennes pueri nuptias contrahunt, ac liberos etiam gignunt. Nihil opportuniora sunt verba è Diodoro depremta, quibus Artabanus, post interfectum à se Xerxem, significavit Artaxerxi sceleris auctorem esse Darii, *ἢ τὴν βασιλίστιαν εἰς ἰουάνην ἀδελφὴν, ὃν ἔκτισεν ἡμεῖς*, & regnum assellare. Nec enim hujus loci sententia est, regnum Artaxerxi jure debitum intervertere conari Darii, sed regnum quod jure Xerxes pater obtinebat, parricidio ad se traducere. Corruit ergo conjectura hæc Petavii. Sed & alia nobis suppetunt argumenta, quibus ejus sententiam oppugnemus: hoc primum, aliud esse regni designare successorem, aliud regni socium asciscere. Prius hoc Persis solenne fuisse fateor; at Artaxerxem ad successionem regni à Patre fuisse destinatum si concessero, nihil inde causæ suæ opportunum Petavius elicit. Scribit præterea Plutarchus ex Thucydide, Charonte Lampſaceno, & vetustis quibusdam Chronicis, defuncto jam Xerxe Themistoclem ad Artaxerxem venisse. Quo testimonio labefactatur penitus Petavii opinio; quippe quod aperte demonstrat neutiquam fuisse persuasum Plutarcho, vel iis quos laudat Scriptoribus, simul regnasse patrem & filium, cum in Persidem Themistocles secessit. Id si fuisset, aliqua procul dubio ejus extaret apud Auctores significatio, quæ penitus nulla est: nec in diversis eorum referendis sententiis laborarent Cornelius Nepos & Plutarchus; nulla enim tum foret eorum discrepantia. Ad hæc consentaneum est rationibus Petavii, puerum fuisse Artaxerxem, cum ad eum venit Themistocles: nam post interfectum quoque patrem fuisse etiam tum puerum testificatur Justinus; longe igitur magis puer fuit, cum patre etiamnum vivo, ut Petavius sentit, Themistoclem excepit. Deinde à Xerxe jam rege procreatum eum esse Petavius asseverat, ascitum vero in communionem regni duodecimo circiter anno postquam rex Xerxes creatus est. Ergo minor erat duodecim annis, cum particeps regni factus est. Atqui ad Artaxerxem *νεωσι βασιλευσιν*, recens regnantem fugisse Themistoclem narrat locuples Auctor Thucydides. Ex quibus colligitur nondum eum excessisse pueritiæ annos hoc tempore. Id vero manifeste repugnat Thucydidis & Plutarchi testimonio, qui adveniente Themistocle ea gesta ab Artaxerxe, dictaque referunt, quæ non nisi ab homine virilem prudentiam jam adepti poterant pro-

Herod. libr. 1.
& 7.
Thucyd. libr. 1.
Char. apud
Plut. in Them.

Plut. Themist.
Strab. libr. 14.
Euf. in Chron.

Pet. de doct.
temp. libr. 10.
cap. 27. & libr.
11. cap. 31.

Herod. libr. 9.
cap. 107.

Diod. libr. 11.

Plut. Themist.

Cornel. Nep.
Themist. c. 9.
Plut. Themist.

Just. libr. 3.

Pet. de doct.
temp. libr. 10.
cap. 27. & libr.
11. cap. 31.
Thucyd. libr. 1.

ficisci. Nec satis Petavio constat ratio in reperienda causa, quamobrem tum abesset Xerxes. Abfuisse enim tunc temporis à Perside, & urbe regia, & in aliquam expeditionem profectum, disertis verbis affirmat. Expeditionem autem hanc adversus Græcos fuisse susceptam conjectat, post detectam Pausaniæ Lacedæmoniorum regis conjunctionem, sumtumque de eo supplicium, atque id bellum causa fuisse, cur Artaxerxem regni socium faceret. Fulcit alteram hanc conjecturam Petavius auctoritate Justinus, cuius hæc verba sunt: *Nec multo post accusatus Pausanias damnatur. Igitur Xerxes, cum prodicionis dolum publicatum videret, ex integro bellum instituit. Græci quoque ducem institunt Cimone Atheniensem, filium Miltiadis.* Bellum illud significat Justinus, quo Græci Cimone duce Persas navali proelio ad Cyprum, terrestri ad Eurymedontem fluvium uno die fuderunt. Id contigit tertio anno septuagesimæ septimæ Olympiadis, qui annus Themistoclis fugam proxime consecutus est. Fraus autem Pausaniæ supplicio compressa fuit sub finem septuagesimæ quintæ Olympiadis. Igitur inter Pausaniæ obitum, & Cimonis victoriam, anni intercesserunt septem. Allectum vero ad regnum à Patre Artaxerxem anno tertio septuagesimæ sextæ Olympiadis statuit Petavius; videlicet inter Pausaniæ casum, & Cimonis proelium. Sane si filium allegit Xerxes, cum Græcos esset invasurus, eoque allecto profectus est ad id bellum gerendum, quo Persæ fracti à Cimone & profligati sunt, quod Petavio dicendum omnino est, cur Babylonem ad Artaxerxem contendit Themistocles tanto locorum intervallo distitum, cum labori ac tempori parcere potuisset, Xerxem ipsum conveniens in propinquis locis bellum administrantem? Quod attinet ad Justinum, non id sibi vult, statim ab interitu Pausaniæ Xerxem adversus Græcos bellum movisse: Diodorus quippe prius illud bellum Persicum, quod duorum annorum fuit, finem habuisse ait post fractos Persas ad Plataeas, & Mycalen, & captam ab Atheniensibus Sestum; quæ anno secundo septuagesimæ quintæ Olympiadis contigerunt: nec quicquam deinceps adversus Græciam Persas aperte moliri fuisse ausos ante Cimonis expeditionem, ex ipsius apparet narrationibus; sollicitatum tantummodo fuisse ad defectionem Pausaniam, sed clam & occulte. Quod ergo ex Justinus verbis excipit Petavius, nimirum detectis Pausaniæ fraudibus, Xerxem in Græcos arma movisse, proptereaque filium regni socium fecisse, historia haudquaquam consentaneum est: cum inter Pausaniæ supplicium, & Cimonis res gestas ac victoriam adversus Persas, nullum Xerxis memoratur bellum, propter quod filium in regni societatem asciscere debuisset: Cimonis autem expeditio nimio distet temporis intervallo à Pausaniæ obitu, quam ut ex eo bellum hoc ortum censeri possit: & longius quoque abist à fictitia illa cooptatione, quam ut ei causam præbuisse putemus. Hunc potius credamus Justinus verborum esse intellectum, post publicatum Pausaniæ dolum, irrogatamque ipsi pœnam, dolore accensum Xerxem ulciscendæ injuriæ desiderium concepisse animo, bellicque olim molendi facultatem optasse sibi dari, ad rem tamen non pervenisse. Nulla ergo in potentatus communionem cooptandi filii tunc occasio Xerxi, vel necessitas fuit, neque ullum conjecturæ huic præsidium Justinus subministrat. Concedamus tamen liberalliter, quod merito negavimus, ascitum fuisse in regni societatem Artaxerxem hoc tempore quod præfinit Petavius, aio enimvero non propterea annos regni Artaxerxis computantem Nehemiam, ab hoc tempore initium computandi fuisse ducturum, sed ab eo quo post defunctum Xerxem plenam ac integram potestatem adeptus est, ac solus regnavit. Postulabat id historia ratio, & Historicorum omnium consuetudo, quam in hoc opere suo Petavius ipse tenuit, nam tempus regni Xerxis definiens, annos ei viginti assignavit, petito nempe initio ab obitu Darii, cum duos tamen supra viginti assignare debuisset annos, si ab eo tempore numerum inivisset, quo à Dario regni successor institutus est.

IX. Discussis aliorum sententiis, quæ majorem veritatis speciem præ se ferunt, iis vero prætermisissis, quarum deprehensa jam ab aliis falsitas est, vel quæ à viris eruditius propositæ tantum, nullis autem allatis argumentis fultæ sunt, nobis nunc ipsis in arenam descendendum est. Ergo existimo septuaginta hebdomadam initium non aliunde peti posse, quam à vicésimo anno Artaxerxis Longimani, quo anno *Exit sermo, ut iterum adificaretur Jerusalem*; cum nullam ante id tempus restituendæ Hierosolymæ potestatem Judæis factam fuisse approbaverim. Vicésimum autem hunc annum à Xerxis obitu & adita ab Artaxerxe regni hæreditate numerari velim, non à commentitia hac Artaxerxis cooptatione, quæ superiori disputatione confutata est. Septuaginta vero hebdomadam finem, non in mortem Christi præcisè, sed in inferiora tempora conjicio, ut sexagesima nona hebdomas ante Christi mortem desinat, Christi vero mors intra septuagesimæ hebdomadis spatium contingat. Nam si veniret septuagesimæ hebdomadis finis in mortem Christi, occisus utique fuisset Christi.

Justin. libr. 2.
cap. 15.

Diod. libr. 11.

Pet. de doct.
temp. libr. 13.Proponitur
deinde nostra,
& argumen-
tis approba-
tur.

Dan. 9. 24.

stus post septuaginta hebdomadas; quod secus esse debuit: Danieli quippe prædixerat Angelus, futurum ut post hebdomades sexaginta novem occideretur Christus. Quod & aperte significavit cum diceret: *Septuaginta hebdomades abbreviata sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut consummeretur prevaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia, & ungatur sanctus sanctorum.* Hæc completa sunt cum natus est & obiit Christus, & ad vitam rediit. Contractas autem ac decurtatas fuisse ait septuaginta hebdomadas, quia non effluerant toræ, nec curriculum suum absolverant, cum prædictum hoc evenit, septuagesima quippe adhuc erat in cursu. Atque hæc est simplicissima loci hujus interpretatio, & iis longe verisimilior, quæ hæcenus allata sunt; si Ebraicam dictionem *תתק*, qua usus est Propheta, ita intelligas, ut intellexit Vulgatus Interpres, & ut intellexerunt Senes Septuaginta, qui verterunt, *συνήθησαν*. Quæ notio dictionis hujus aptissime in nostram sententiam convenit. Atque ea quoniam verbis non satis perspicuis expressa videri poterant, clariora subjicit Angelus, quæ rem aperte explanant: *Scito ergo, & animadvertite: Ab exitu sermone, ut iterum edificetur Jerusalem, usque ad Christum duem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duas erunt: & rursum edificabitur platea & muri in angustia temporum. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus.* Nunc autem instituenda ratio est, qua demonstrare possimus sexagesimam nonam hebdomadem ante Christi obitum effluxisse, septuagesimam vero ante eundem obitum inchoatam post eum defuisse, atque intra ejus decem Christum fuisse in crucem actum. Facili id consequemur negotio, si à vicesimo anno Artaxerxis computemus sexaginta novem hebdomadas, sive quadringentos octoginta tres lunares annos, quorum singuli sint trecentorum quinquaginta & quatuor dierum. Constituto enim anni vicesimi initio in quarto Olympiadis octogesima tertia, sive Periodi Julianæ 4269, sine vero anni ejusdem vicesimi in primo Olympiadis octogesima quarta, sive Periodi Julianæ 4270, edictum Artaxerxis, quo Nehemiæ facultatem Hierosolymæ restituendæ concessit, datum mense Nisan, incidere potuit in annum Periodi Julianæ 4270, qui primus est Olympiadis octogesima quarta. Huc si annos solares addideris quadringentos sexaginta novem, incidet in annum Periodi Julianæ 4739, qui secundus est Olympiadis ducentesimæ primæ, Tiberii decimus tertius. Atqui anni solares quadringenti sexaginta novem, annos lunares efficiunt quadringentos octoginta tres, sive sexaginta novem hebdomadas cum dimidia circiter anni parte. Cum autem mortem obierit Christus anno Tiberii decimo octavo, Periodi Julianæ 4744, Olympiadis ducentesimæ secundæ tertio, convenit id in quintum annum septuagesimæ hebdomadis, quæ proinde absoluta est duobus post Christi obitum annis. Superest nunc ut afferamus causam, cur hoc septuaginta hebdomadam *obstant* in septem, sexaginta duas, & unam Angelus distribuerit. Scaliger & Grotius nullum partitioni huic subesse mysterium arbitrantur, non plus quam isti distributioni minæ in siclos apud Ezechielem: *Porro viginti sicli, & viginti quinque sicli, & quindecim sicli, minam faciunt.* Ego & minæ, & hebdomadam partitionem, non vanam esse & inuilem, sed occulti alicujus mysterii argumentum continere puto. Ac minam quidem Ezechielis non sine causâ sic divisam esse testantur Selomoh Jarchi, David Kimchi, atque imprimis Abrabaniel, qui singulas distributionis hujus partes nummos fuisse usitati ac vulgaris commercii asseverat. De Danielis hebdomadibus sic statuo, priores septem definire spatium, quo Urbis instauratio plane est absoluta, sexaginta duas, ut dixi, ad eam usque decurrere, qua interfectus est Christus; quæ postrema septuagesima est. Itane vero, inquires, quadraginta novem annis resecta Urbs est, cujus murus quinquaginta duobus diebus est absolutus, ut habet liber Nehemiæ? Respondeo propter circumstantes adversarios summa festinatione muros fuisse excitandos; quibus absolutis lentiores in reliquis operibus fuisse progressus. Non enim muri duntaxat, sed & plateæ fuerunt reficiendæ, juxta Gabrielis prædictum: *Rursum edificabitur platea & muri.* Nec muros solum, sed & fossam simul intellige, ut significat Ebraicum exemplar; neque solum plateas, sed & publica ædificia, strata viarum, fora, porticus, cisternas, aquæductus, aliaque hujus generis quamplurima, quæ disturbaverat Nabuchodonosor. Domus etiam tumultuario opere antea exstructæ, in meliorem formam directis ordinibus mandandæ fuerunt. Audiamus Nehemiam: *Postquam autem edificatus est murus, & posui valvas Civitas erat lata nimis & grandis, & populus parvus in medio ejus, & non erant domus edificata.* Audiamus & Sirachiden: *Et Nehemias in memoria multis temporis, qui erexit nobis muros everfos, & stare fecit portas & seras, qui erexit domos nostras.* Quæ non minus postulabant spatium temporis, quam Templi ipsius ædificatio, cui quadraginta sex annos fuisse impensos Judæi testificantur apud Johannem, ac tres præterea externo Templi ornatui perficiendo, quemadmodum ex Josepho

Dan. 9. 25, 26.

Scalig. Proleg.
De emendat.
temp. & libr. 6.
Grot. in Dan.
9. 24, 25.
Ezech. 45. 12.

Dan. 9. 25.

1. Esdr. 7. 1, 4.

Eccli. 49. 15.

Johan. 2. 20.

Eusebius observat. Eo pertinent verba isthac Gabrielis Angeli ad Daniele[m]: *Et rursum edificabitur platea & muri, in angustia temporum.* Angustiam temporum dicit, pro Ebraeorum consuetudine, quod nos angustum tempus diceremus; ut paulo inferius, *Abominationem desolationis*, quod nos Abominandam desolationem. Sic apud Iliam, *Cymbalum alatum*, pro eo quod est, Cymbalum alatum: sic apud Olee, *Uxor fornicationum*, hoc est, Uxor meretrix: sic Paulus dicitur in Actis, *Vas electionis*, hoc est, Vas electum: sic in Epistola ad Romanos, *Cavo peccati*, dicitur Cavo facinorosa. Alter praterea locutioni huic inest Ebraismus, usurpato *deniq[ue] anni re syzygenuou*, nam *angustum tempus*, hic sonat, angustius tempus. Sic in Genesi, *Major serviet minori*, ubi Ebraica sonant, Magnus serviet parvo. Cum igitur divisisset Angelus sexaginta novem hebdomadas, in septem, & sexaginta duas, subjungit: *Et rursum edificabitur platea & muri, in angustiore tempore*; & duobus nempe illis temporibus quae proposuerat; altero septem hebdomadam, quod angustius est; altero sexaginta duarum, quod longius. Hoc igitur cum dixit, perinde est ac si dixisset, Et rursum edificabitur platea & muri intra septem illas hebdomadas.

Primus eas, quas indicavimus, numerandarum Danielis hebdomadam, & intricatae ac perplexae prophetiae exponendae vias iniiit Julius Africanus, cum peculiari opere De septuaginta hebdomadibus & prophetia Danielis, tum libro quinto *χρονολογικῶν*, unde totam ejus dissertationem repraesentarunt Eusebius, Hieronymus, & Georgius Syncellus. Hunc secuti sunt deinde Theodoretus, Beda, Zonaras, alique complures. Verum aliter rationes suas disputat: nam vicesimum annum Artaxerxis addicit anno quarto Olympiadis octogesima tertiae; nos primo octogesima quartae: annum vero secundum Olympiadis ducentesima secundae, Tiberii decimo sexto, vel potius decimo quinto, ut vertit Hieronymus, proclivi in numerorum notis lapsu; nos anno decimo septimo. Finem ille septuagesimae hebdomadis collocat in morte Christi, nos in anno à morte Christi secundo. Mortem Christi confert in annum decimum quintum, vel decimum septimum Tiberii, quem secundum esse putat Olympiadis ducentesima secundae; nos in decimum octavum Tiberii, quem tertium esse statumus hujus Olympiadis. Decurtatas deniq[ue] ideo dici ab Angelo hebdomadas septuaginta censent Africani sequaces, quod consistent lunaribus annis, qui breviores sunt solaribus; nos sic arbitramur dictas, quod nondum totae praterissent, cum praedictae res exitum habuerunt.

X. Atenim gravi pulsamur argumento, quod tantum apud Scaligerum & Petavium valuit, ut non aliam ob causam ab hac sententia discesserit uterque; ille etiam, Scaligerum dico, pro sua *ἰσχυρία*, anilem, ridiculam, asininam appellare non dubitavit; cum ipse tamen in absonam penitus & vitiosam incurrerit. Cujus persuasionis argumentum hoc habuit, lunari anno non usos fuisse Ebraeos, sed Agarenos, hos quidem lunarem annum simplicem observasse, nulla intercalatione adhibita; Ebraeos vero, etsi ad Lunae motus menses accommodabant suos, annum tamen juxta solarem cursum determinasse; & utriusque anni conciliandi & ad idem principium revocandi gratia, embolimos menses lunaribus annis jam inde à Mosis temporibus adjecisse, in quam rem praecleara extat Aben Ezrae testificatio; nec probabile esse Angelum verba facientem ad hominem Ebraeum, alterius significationem anni adhibuisse, quam qui inter Ebraeos usu communi erat receptus. Non id utique nesciebat Africanus, qui opinionem suam proponens hac eam admonitione praemunit: *Ἕλληνας & ἰουδαίους ἔτις μὲν αἰεὶ ἐμβολίμους ἔπουν ὄντα περιεβάλλουσιν* Graeci & Iudaei tres embolimos menses ad octo annos adjiciunt. Non est ergo cur eum infcitiae quisquam insimulet. Porro petitionem istam sic excipit Perenius, idcirco annos lunares praesiniendo vaticinii sui tempore adhibuisse Gabrielem, quod Ebraeis parum cognitum, nedum usitati forent; quo nimirum majori praedictionem suam obscuritate involveret, pro more in vaticiniis recepto: eamdem ob causam per hebdomadas Angelum septem annorum designasse curricula; & in superioribus capitibus vocabulo Temporis, anni spatium non semel expressisse; his ambagibus & involucris rerum futurarum exitus data opera contegentem, ut ab intuenda nuda veritate profani vulgi oculos prohiberet; atque idcirco praemonuisse, *septuaginta hebdomadas abbreviatas esse super populum*, ut de vulgata & populari annorum Ebraicorum forma delibandum aliquid & decerpendum Daniel intelligeret.

Optime id quidem, sed & alia responsione frangere possumus oppositum argumentum. Danieli praedictionem hanc edidit Gabriel Angelus in ditione Darii Medii, quem ait ipse Daniel imperasse super regnum Chaldaeorum. Hinc sequitur probabile esse in annorum designandis intervallis ad eam anni formam spectasse Angelum, quae popularis & pervulgata iis erat gentibus, inter quas versabatur Daniel, ad quem tum verba faciebat. Daniel enim, unus è Darii Medii purpuratis, in actis, scriptisve, &

Euf. in Dent. libr. 8. Dan. 9. 25. Dan. 9. 27. Ila. 18. 1. Oie. 1. 2. Act. 9. 15. Rom. 8. 3. Gen. 25. 24.

Euseb. libr. 5. Chron. Gr & libr. 8. Dem. Hier. in Dan. Georg. Sync. Chronogr. ad A. M. 5514.

Refelluntur argumenta Adversariorum. Primum argumentum.

African. apud Euseb. libr. 8. Dem. Peter. in Dan. libr. 11. Quaeft. 9.

Dan. 9. 1.

communi vitæ usu eam temporum putandorum procul dubio rationem tenuit, quam gens illa, cui pro sua parte regendæ præfectus erat, quam Rex ipse, cujus continebatur imperio, tenere consueverat. Etsi ratio id suadet, nec ampliori probatione indiget, minime tamen possum quiddam prætermittere, quo res valide confirmatur. Antè Babylonicam Captivitatem menses non aliter appellare consueverant Judæi, quam ex numero & ordine quem ii inter se obtinebant. At postquam transmigrarunt in Babyloniam, Chaldaica mensium nomina paulatim asciscere cœperunt, atque ea in libris suis frequenter adhibuerunt quicumque à Scriptoribus sacris Captivitate recentiores sunt. Adeo vulgare est ac proclive, ad eorum, quibuscum versamur & vivimus, mores & usus nos nostraque componere. Ergo vel anni Chaldaici, vel Medici, vel Persici formam Daniel observabat. Qui anni solaresne fuerint, an lunares, incertum plane est, neque de iis quicumque à veteribus scriptoribus est traditum. Nam quæ à Josepho Scaligero super hoc argumento disputata sunt, ea ex proprio conjecturarum suarum penu, nullis veterum subnixus præsidis, homo confidens &

Pet. De doctr.
temp. libr. 1.
cap. 4, & 5, &
16.
Scal. de emend.
Temp. libr. 1.
& 3.

ἰστορώμεων depromsit, & à Petavio sunt confutata. Et ille tamen lunari anno usos fatetur Chaldæos & Persas, etsi non mero ac simplici. Cum igitur ex veterum monumentis anni Chaldaici, Medici, & Persici ratio haudquaquam satis possit intelligi, superbe sane & confidenter faciunt, qui Julium Africanum, præcæm scriptorem, eruditum, & Chronologicæ consultissimum artis, de qua libros avo sequenti laudatissimos reliquit, & antiquorum commentariis, quibus nunc caremus, instructum reprehendere audent, & de anni forma ab Angelo & Daniele usurpata pronuntiantem ac statuentem in crimen vocare. Concedamus tamen ultro Gabrielem Angelum cum Ebræo homine de rebus Ebræorum discretem, eorumque intervalla ac tempora metantem, ad anni inter Ebræos pervulgati rationem ea exegisse, non sic tamen labefiet Africani sententia. Nam de forma præcæmi Ebræorum anni magna est inter Chronologos controversia. Solarem ad Macedones usque fuisse ostendere conatus est in Eclogis Chronicis Astronomus doctrina & ingenio præstantissimus Johannes Keplerus. At Petavius, à quo oppugnatus est Africanus, geminum statuit Ebræorum fuisse annum, lunarem & solarem. Operæpretium est verba ipsius referre: *Judæi veteres, quorum civilem annum fuisse lunarem omnes existimant, licet in civilibus actionibus reliquis ac solennibus lunarem annum observarent, tamen cum de anno simpliciter loquebantur, ejusque conversione, solarem intelligebant.* Tum alio loco, ex Josephi, Philonis, & Agathobulorum duorum auctoritate hæc colligit: *Quare aliquot ante Christum seculis saltem lunarem observatum esse annum extra controversiam habetur: ante illud vero tempus, atque ex Moysi instituto, crediderim idem factitatum; tametsi nihil ex scripturis evinci posse videatur.* Hoc ergo teste duplex erat Ebraicus annus, lunaris & solaris, quos certis temporibus ad easdem metas revocare necesse fuit, ad determinandos nimirum annos Schemitah sive Remissionis, hoc est Sabbathicos, tum & Jubilæos. In describendis quoque annalibus, solaris anni rationem fuisse habitam non infitior: in communi vero & populari usu lunarem adhibitum fuisse verisimile est, ut pote notiore populo, cujus captum subtilis hæc embolismorum doctrina superabat. Adeo ut gemina fuerit Judæis temporis putandi consuetudo, altera eruditiorum hominum ac Sacerdotum, per solares annos, perque lunares solaribus accommodatos & intercalationibus emendatos, altera profani vulgi & indocti, per lunares annos simplices embolimis mensibus solutos. Quod ne cui novum videatur, simile quid de Arabibus & Ægyptiis Scaliger opinatus est: sic enim ille libro tertio Canonum Isagogicorum: *Et sane videtur ipse embolismus apud peritiores (Arabes) fuisse; annus autem retentus apud vulgus remansisse; quemadmodum apud Ægyptios anni vagi usus apud vulgus, intercalatio diei ex quatuor quadrantibus collecti penes Hierophantas & Sacerdotes erat.* Græcos quoque veteres duplici usos esse anno constat, altero civili ac vulgari, ad Lunæ motus ordinato, recondito altero & Sacerdotibus tantum cognito, ad Solis nimirum curricula exacto. Contra vero nos Christiani hoc tempore annum habemus duplicem, civilem alterum & popularem, ex motu Solis constitutum, alterum Ecclesiasticum, paucis intellectum, ad Lunæ motus digestum, Sacerdotibus in festis diebus designandis usitatum. Minime ergo mirandum est duplicem Ebræis fuisse annorum modum, lunarium, & solarium, atque horum usum inter doctos, illorum in vulgo fuisse acceptum; Angelum vero in præfiniendo annorum intervallo vulgi tenuisse morem, & popularem annum adhibuisse. Audiendus omnino super ea re Theodororus: *εἰδέναι γὰρ χρὴ, ὡς ἑβραῖοι, κατὰ τὴν τῆς σελήνης δόξιν ἀεθμοῦτως τὸν ἐνιαυτὸν ἔνδεκα ἡμέρας ἀφαιρετὰς διαφαίνουσιν, ὡς & ἡμεῖς ἐμβολίμοις καλοῦμεν. ὁ γὰρ τῆς σελήνης δόξιν ἐν εἰκοσι ἑντα ἡμέραις ἢ ὡραῖς ἐξ συμπληροῦ. ἢτοι ἡ ἀεθμοῦτως ἑξακοσίαις & πενήκοντα ἢ πενήκον ἡμέραις ποιεῖ τὸν ἐνιαυτὸν. ἐπιδή ἕνωμα ὁ ἀριθμὸς ἀρχαίως πρὸ μακροῦ δι-*

Pet. De doctr.
temp. libr. 1.
cap. 8.

Pet. De doctr.
temp. libr. 2.
cap. 17.

Theodor. in
Dan. 9.

πάλ' ἡμετέροισιν, ἀνδρὶ ἰβραίοις, & Ἰδδαίων αὐτῶν ἀελμῶν ἦν ἑτῶν, τὸν συνῶν
 πάντας ἐλεῖν ἀελμῶν, ἀναρχῆως ἀεσεῖνται δὲ τὰ δῶτα ἦν ἰμβολίμων σωματόμετρα ἔση.
 Sciendum est enim Ebraeos, ad Lunæ cursum annum ordinantes, undecim dies superfluos
 facere, quos nos etiam intercalares appellamus. Nam Lunæ cursus intra viginti novem
 dies & horas sex absolvitur. Sic autem numerantes, trecentorum quinquaginta quatuor die-
 rum annum faciunt. Cum ergo sanctus Archangelus beatum Daniele, virum Ebraum alloquens,
 ipsumque docens annorum numerum, usitatum annum omnino significaret, necessario addendi
 sunt anni ex intercalariis collecti. Atque ex Lunæ cursu tempora sua descripsisse vul-
 gus Ebræorum eo credibilis est, quod à finitimis gentibus idem factitatum vide-
 bant. Phœnices enim, Madianitas, Arabes, aliaque Lunæ cultui impense de-
 ditas Orientis gentes, anni formam juxta ejus cursum crediderim digessisse.

XI. Alterum, quo sententiam nostram oppugnat Scaliger, telum hoc est: per-
 peram ab ejus Regis temporibus septuaginta hebdomadam duci initium, cujus toto
 tempore cessavit ædificatio; quod plane, inquit, est dicere Esdræ falli aut mentiri,
 (adit verbis reverentia) cujus quarto capite legimus, Artaxerxis edicto jussos Præ-
 fectos, darent operam ne Hierosolyma à Judæis instauraretur, tanta alacritate rem
 præstitisse, ut templi exstructio ad annum secundum Darii intermitteretur. Gesta
 hæc esse fatemur, falli vero Esdræ, aut mentiri, nec dicimus, nec dictum volumus. *DI*
meltora piti. Artaxerxem hunc esse Longimanum, id vero pernegamus. Consulun-
 tur Interpretes, quorum alii Cyrum, alii Cambysen esse putant.

Secundum
 argumentum
 Scalig. Proleg.
 De emendat.
 temp.

XII. Postremum hoc nobis objici potest, pugnare doctrinam nostram cum ipsis
 Angeli ad Daniele verbis: *Et in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium*; qui-
 bus significatur in dimidio septuagesimæ hebdomadis letho datum iri Christum: nos
 vero, non in dimidio postremæ hujus hebdomadis, quartum videlicet annum, sed
 in quintum conjicere mortem Christi. Hujus argumenti facilis depulsio est: nam quod
 vertit Vulgatus Interpres, *Et in dimidio*, Ebraice scriptum est, וְחֵצִי, à verbo חָצַק,
divisit, distribuit in duas partes, sive æquales illæ sint, sive non sint. Sic decimo tex-
 to capite tertii Regum: *Tunc divisus est populus Israel in duas partes*, וְחֵצִי. In hac di-
 visione qui accuratam partium æqualitatem quæsierit, halucinabitur. Inde fit ut In-
 terpretes quidam, non tempus inter partes duas æquales medium hic significa-
 tum velint, sed alteram è dimidiis partibus, qua se circumagente Christus obi-
 turus sit.

Tertium ar-
 gumentum.
 Dan. 9. 27.

3. Reg. 16. 21.

XIII. Perrogandæ nobis deinceps supersunt Judæorum sententiæ; quod prius-
 quam facere ingrediamur, ut facilius earum confutatio sit, in Domino Jesu eventum
 habuisse hoc Danielis oraculum probabimus. Ubiunque enim septuaginta putanda-
 rum hebdomadam ponas initium, plane elapsas eas esse necesse est. Atqui exactis iis
 ungi debuit Sanctus sanctorum, nasci Christus, & occidi. Ergo unctum esse San-
 ctum sanctorum, natum & occisum Christum fatendum est. Hoc deinde occiso divi
 debuerunt Templum & Urbs. Atqui hæc diruta sunt. Ergo ille occisus est. Præterea in
 dimidio postremæ hebdomadis abrogari debuerunt sacrificia & veteris Legis ceri-
 moniæ. Atqui abrogata ea sunt. Ergo postrema hebdomas præterit. Ad hæc se-
 ptuaginta hebdomadibus hic præstitutus est finis, ut obliterentur delicta hominum,
 ut æterna adducatur justitia, & ut compleantur vaticinia Prophetarum. Atqui hæc
 in Christo facta esse exitum partim demonstravimus supra, partim demonstraturi su-
 mus. Ergo venit Christus. Adversus ea nulla valere potest exceptio. Itaque apud
 Hieronymum sic disserit Africanus: *Nulli dubium, quin de adventu Christi predictio*
iste, qui post septuaginta hebdomadas mundo apparuit; post quem consummata sunt delicta, &
finem accepit peccatum, & deleta est iniquitas, & annuntiata justitia sempiterna, que Legis
justitiam vincet, & impleta est visio & prophetia. Primores quidem Rabbiorum ad Chri-
 stum pertinere hoc Gabriëlis oraculum haudquaquam sunt infitiat: non R. Bara-
 chias in Beresith Rabba; non R. Moses ben Nachman in Daniele; non is R. Sa-
 muel, cujus epistolam ad R. Isaac exhibet Dionysius Carthusianus. Verum quo li-
 quidius appareat, recte id eos, atque item Christianos, meritoque sentire, singulas
 hujus prædicti partes attentius paulo perlustremus. *Septuaginta hebdomades abbreviate*
sunt super populum tuum, & super Urbem sanctam tuam, ut consummetur pravaricatio, &
finem accipiat peccatum, & deletur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur
visio & prophetia, & ungetur Sanctus sanctorum. Noxas hominum eluere, eosque redi-
 mere, præcipuum fore Christi munus Prophetæ omnes uno ore cecinerunt, atque
 id in Jesu completum fuisse manifesto docebimus infra ex Evangelii. Præclarum hoc
 Isaie: *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansue-*
titis misit me, ut mederer contritis corde, & predicarem captivis indulgentiam, & clausis
aperitionem, ut predicarem annum placabilem Domino. Utrobique prædicitur Unctus, sive

Ad viam re-
 futationi Ju-
 deorum ster-
 nendam, offe-
 ditur in Jesu
 completum
 esse hoc ora-
 culum.

Hier. in Dan.

Dan. 9. 24.

Isa. 61. 1. & seq.

- Christus, ad id mittendus, ut hominum eluat peccata, & Deum propitiet. Præclarum & illud Zachariæ: *Ecce enim adducam servum meum Orientem . . . & auferam iniquitatem terra illius in die una.* Hinc Petrus in Actis de Jesu: *Hinc omnes Propheta testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes qui credunt in eum.* Hinc de eodem Paulus ad Romanos: *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem, in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, in susceptione Dei, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore; ut sit ipse justus, & justificans cum, qui est ex fide Jesu Christi:* & ad Colossenses: *Et vos, cum mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestrae, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci.* Plura qui volet, Parallelistinum consulat, unde intelligi poterit delicta hominum, quæ Lex vetus detergere non potuerat, ea sanguinem Christi, quantum in ipso erat, eluisse; cujus fructu nemo nisi volens fraudari queat. Valde sane ineptus est R. Selomoh, qui hæc interpretans ait, post Templi ac Urbis cladem, futurum ut peccatis abstineat Judaica gens, jusque & fas colat. Nam cui persuadeat Judæos, tum cum idolorum cultui dediti essent, & in omnem impietatem profusi, levi brachio à Deo fuisse castigatos, paternamque ipsius benignitatem identidem sensitisse, laribus suis, unde ejecti fuerant, restitutos, & hostium, à quibus oppressi fuerant, dominatu exemptos; nunc vero, cum nullius sunt culpæ affines, uti quidem vult Selomoh, justitiamque incorrupto tenore retinent, tot annorum affligi calamitatibus, opprobriis, suppliciis, nulla melioris status ostentata spe? Adde perverfos Judæorum mores in Thalmude non semel carpi, & in primo capite Thalmudici libri Joma causam moræ Messia conferri in supra virginibus oblata Nahardeæ, ubi celebris fuit Judæorum Academia; contra vero affirmare R. Judam in libro Sanhedrin, capite undecimo, quo tempore veniet Messias, infames fore impudicitia & corruptela doctorum Judæorum conventus. Justitiam porro illam sempiternam, quid aliud esse dicamus quam Christum ipsum, vel individuam Christi comitem justitiam, de qua Jeremias: *In diebus illis, & in tempore illo, germinare faciam David germen justitiæ; faciet judicium & justitiam in terra.* Et Malachias: *Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol justitiæ.* Isaias quoque: *Rorate celi desuper, & nubes pluant justum; aperiatur terra, & germinet Salvatorem, & justitia oriatur simul: cum alibi: Sicut enim terra profert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat, sic Dominus Deus germinabit justitiam.* Sane R. Levi in hujus prædictionis interpretatione pessime versatus, non aliud tamen justitiam sempiternam hic significare quam Messiam fatetur. Ergo Paulus in priore ad Corinthios: *Ex ipso autem vos citis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & justitia: & in sequenti Epistola: Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.* Quod autem subjicit Gabriel: *Et impletur visio & prophetia, hujus duplex præcipue potest esse intellectus: nam vel finem prophetiæ Christo nato impositum iri vult, quod confirmat Jesus apud Matthæum: Omnes enim Propheta & Lex usque ad Johannem prophetaverunt.* Quo pertinet & istud in Epistola ad Ebræos: *Multifariam, multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio.* Atque hoc eventu completum cernimus, cum nulli in hac Judæorum fæce ac colluvie Prophetæ existant, nulla eos Dei aspiratio prosequatur, nullisque miraculis Dei adversum se favorem agnoscant. Vel ad Christum spectare omnia Prophetarum oracula significat Angelus, quod & de se in Johanne prædicat Jesus: *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, & illa sunt quæ testimonium perhibent de me.* Et apud Matthæum: *Nolite putare quoniam veni solvere Legem aut Prophetas, non veni solvere, sed adimplere.* Prædicat & Paulus in Epistola ad Romanos: *Finis enim Legis Christus, ad justitiam omni credenti.* Eum denique Sanctum sapientorum, quem ungendum esse vaticinatur Angelus, Messiam esse demonstrat istud è Psalmo quadragesimo quarto: *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo latitiæ præ confortibus tuis: quæ in Jesum confert Paulus in Epistola ad Ebræos.* Et hoc Isaiæ: *Spiritus Domini super me, eo quod unxit Dominus me:* quod de se itidem prædictum esse Jesus in Nazarena Synagoga palam professus est. Petrus etiam in Actis: *Vos scitis quod factum est verbum per universam Judæam: incipiens enim à Galilæa, post baptismum quod prædicavit Johannes, Jesum à Nazareth, quomodo unxit eum Dominus Spiritu sancto.* Adscribitur & A. 4. 16, 27. Jesu in Actis prædictio hæc è Psalmo secundo: *Adfiterunt reges terra, & principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus. Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes & Pontius Pilatus: ubi Sanctus & Unctus, perinde ut apud Danielem, Jesus nuncupatur. Sic & Homo*

Homo ille Dæmone vexatus apud Marcum: *Quid nobis & tibi, Jesu Nazarene? nisi perdere nos? scio quis sis, Sanctus Dei.* Sic & Petrus in priore Epistola: *Secundum cum qui vocavit vos Sanctum, & ipsi in omni conversatione sancti stis: quoniam scriptum est, Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.* Johannes quoque in prima itidem Epistola: *Sed vos unctiorem habetis à Sancto: & in Apocalypsi: Et Angelo Philadelphia Ecclesia scribe, Hac dicit Sanctus & Verus, qui habet clauem David.* Plura è Parallelismo nostro peti poterunt. Atqui hoc Danielis oraculum, etsi apertam continet Messiae prædictionem, plus tamen suo cum aliis prophetis consensu valuisse puto, ad exprimendam ab Ebraeis Magistris veritatis confessionem, quos supra docui hoc ad Christum retulisse. Pergit Gabriel Angelus: *Scito ergo & animadverte: Ab exitu sermonis, ut iterum edificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt: & rursum edificabitur platea & muri, in angustia temporum. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus, & non erit ejus populus qui eum negaturus est.* Christum illum ducem, Jesum esse probant ista Matthæi: *Sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur: at illi dixerunt ei, In Bethlehem Juda: sic enim scriptum est per Prophetam, Et tu, Bethlehem, terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: ex te enim exiit dux, qui regat populum meum Israel.* Propheta ille, Michæas est, cui concinit Isaias: *Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus.* In nece vero ejus prædicanda Prophetæ consentiunt. Sic David: *In pulverem mortis deduxisti me, quoniam circumdederunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me, foderunt manus meas & pedes meos.* Sic Isaias: *Sicut ovis ad occisionem ducetur.* Sic Zacharias: *Aspicient ad me quem confixerunt, & plangent eum planctu, quasi super unigenitum, & dolent super eum, ut doleri solet in morte primogeniti.* Quæ in Jesum Dominum convenire docebit noster Parallelismus, & de se Jesus ipse apud Emmaütiot viatores prædicabat: *Tunc aperuit illis sensum, inquit Lucas, ut intelligerent Scripturas, & dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati. Prædicabat & de eo Philippus apud Eunuchum Candaces reginæ, quem cum proxime memoratam Isaiæ de Christi interitu prædictionem legentem offendisset, Incipiens à Scriptura ista evangelizavit illi Jesum. Quod autem subest: Et non erit ejus populus, qui cum negaturus est; aliter Ebraice scriptum extat: *וְלֹא יִהְיֶה עָמּוֹתָיו, Et non ei: sive potius, Et non sibi, hoc est, Et non propter se occidetur, quæ postrema vox דָּוִד נֹכַח repetenda est. Nempe hoc ipsum est, quod de eo nuntiaverat Isaias: Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. . . . Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra; disciplina pacis nostra super eum, & livore ejus sanati sumus. . . . Propter scelera populi mei percussit eum. . . . & ipse peccata multorum tulit. Cui adstipulatur Jeremias in Threnis: Christus Dominus captus est in peccatis nostris. Atque id muneris obtulisse Jesum Christum, & de se ipse sapius, & Novi Testamenti Scriptores passim affirmant, ut constabit ex nostro Parallelismo. Sic demum prophetiam hanc Angelus absolvit: Et Civitatem & Sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium: & erit in Templo abominatio desolationis, & usque ad consummationem & finem perseverabit desolatio. Hanc propter intererunt Christum irrogandam Judæis pœnam jam ante præviderat David, cum diceret: Fiat habitatio eorum deserta, & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet: quoniam quem tu percussisti persecuti sunt, & super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Præviderat item Zacharias, cum diceret: Et dicitur ei, Quid sunt plage iste in medio manuum tuarum? Et dicit, His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. . . . Ecce venient dies Domini, & dividentur spolia in medio tui: & congregabo omnes gentes ad Jerusalem in prælium, & capietur civitas, & vastabuntur domus. Præviderat & Osee, cum diceret: Quia dies multos sedebunt filii Israël sine Rege, & sine Principe. Atque hæc clarissimis ac repetitis oraculis à Veteris Testamenti Prophetis tanto ante prædicta Jesus ipse Judæis denuntiavit: Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Item de Templo: Non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruat. . . . Cum ergo videritis abominationem desolationis, que dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto; qui legit, intelligat, tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes. Rursus de Hierosolyma: Venient dies in te, & circumdabunt te, & conangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Quæ nos item complectemur in Parallelismo, ubi & pacti illius, quod confirmatum iri prædicat Gabriel, sequestrum fore Christum Jesum demonstrabimus. Nam quid aliud sibi velle dicas istud Isaiæ: Dedi te in fœdus populi: & hoc: Feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles: ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. Similia his habent Ezechiel, & Osee, & sæpe Jeremias.**

Ose. 2. 18, &
seq.
Jer. m. 1. 31,
& seq.

Ebr. 8. 6, &
seq.
Psalm. 39. 7,
& seq.

Ebr. 10. 4, &
seq.
Olc. 2. 10, &
seq.
Olc. 3. 4

Amos 5. 21.

Mal. 1. 10, 11.

Job. 19. 10.

Math. 27. 51.

Isa. 15. 2.

Isa. 5. 25.

Jerem. 19. 11.

Math. 23. 37.

Amm. Marc.
libr. 23.

Refelluntur
Judæi, ac ii
primum, qui
hebdomadæ,
non annorū,
sed decennio-
rum, vel fu-
bilarum, vel
centum anno-
rum hic in-
telligunt.

Orig. Tract.
29. in Math.

Levit. 25. 8.

potissimum vero cum ait: *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & feriam domui Israel, & domui Juda sœdus novum: non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum* pactum quod irritum fecerunt *Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.* Quam prædictionem per Jesum fuisse perductam ad exitum in Epistola Pauli ad Ebræos accurate declaratum est. Sacrificiorum Judaicorum abrogatio, quæ deinceps ab Angelo prædicta subest, à Davide quoque præcinebatur his verbis: *Sacrificium & oblationem noluiisti, aures autem perfecisti mihi. Holocaustum, & pro peccato non postulasti: tunc dixi, Ecce venio.* Quæ in Jesu contigisse probat Paulus in Epistola ad Ebræos, & nos in Parallelismo probabimus. Quo loco & Oseam de Israële sic differentem producemus: *Cessare faciam omne gaudium ejus, solemnitatem ejus, neomeniam ejus, sabbatum ejus, & omnia festa tempora ejus.* Producemus eundem monentem Israëlitas, futurum ut diu sedeant, non sine Rege solum, & sine Principe, sed & sine sacrificio, & sine altari, & sine Ephod, & sine Theraphim. Producemus & hoc Amosi: *Odi & projecisti festivitates vestras, & non capiam odorem cætuum vestrorum:* & hoc Malachia: *Quis est in vobis qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra: ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio manda.* Id significabat Christus Jesus, cum moriens diceret, *Consummatum est;* & cum *Velum Templi scissum est.* Ruinas deinde Urbis & Templi nunquam instauratum iri prædicit, quod populares suos jam ante monuerat Isaias: *Posuisti, inquit, Deum alloquens, Civitatem in tumulum, urbem fortem in ruinam, domum alienorum, ut non sit civitas, & in sempiternum non edificetur:* & alibi: *Idco iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum, & conturbati sunt montes, & facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.* Eadem est sententia istorum Jeremix: *Hæc dicit Dominus exercituum, Sic conteram populum istum, & Civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari.* Id suffragio suo Jesus ipse confirmavit, cum hac denuntiatione Judæos perterrefaceret: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Rei veritatem comprobavit eventus; nam cum ad instaurandum Templum sese comparassent Judæi sub Hadriano & Constantino, ab his quidem fuerunt prohibiti, sed id tertium Juliani Imperatoris nutu attentantes vis divina prodigialiter compressit, nam inceptum opus motu primum terræ disturbatum est, deinde & fundamentis erumpentes flammæ Judæos rei auctores invasere. Christianorum scriptorum temporis illius & proxime sequentis vix ullus rem pressit silentio. Adiri præcipue velim Chrysostrum, cum alibi passim, tum maxime Sermonem tertio contra Judæos. Quodque omnem dubitationem tollit, Ammianus Marcellinus, scriptor Ethnicus, minime vanus, quique sub Juliano stipendia meruit, portentum illud testificatione confirmavit sua. Nec nos ista in Parallelismo prætermittemus.

XIV. Nunc exploremus Judæorum sententias. Horum alii, nec postremi inter illos, nec recentes, vi veritatis convicti, in Messiam oraculum hoc, ut dixi, contulerunt. Scribunt Thalmudistæ Jonathanem, Chaldæum Paraphrasten Prophetarum, cum ad interpretanda Hagiographa se accingeret, monitum fuisse per Bath col, ne faceret: quippe ab iis enim, Daniele nimirum, prædictum esse tempus adventus Messia, qui finis est. Alii contra insimulare erroris Daniele mædissimis ipsi erroribus impliciti per summam impudentiam ausi sunt, cum non alia adversus oraculi perspicuitatem præscriptione uti possent. Pari audacia Porphyrius, nullis prolatis rationibus, Librum hunc Antiochi Epiphani temporibus conscriptum finxit, rerumque gestarum narrationes, non futurarum prædictiones, illic contineri. Quam insaniam suo loco castigavimus. Tolerabiliore alii errore legitimum sententiæ intellectum pervertere conati sunt. Quidam enim, non hic hebdomadas annorum, sed decenniorum, quos Origenes secutus est, vel Jubilarum, vel centum annorum intelligunt, sed parata eorum est confutatio. Nam Civitatem & Templum excisum iri post septuaginta hebdomadas, sacrificia vero in medio postremæ hebdomadis abolitum iri prædicit Daniel. Atqui multo ante hæc evenerunt, quam forent elapsæ hebdomades decem vel quinquaginta vel centum annorum, undecunque tandem numerandi ducatur exordium: cum alioquin hujusmodi hebdomades nullo Scripturæ sacræ, vel sui Thalmudis testimonio Judæi nobis approbare queant. Pudit hujus commenti Magistros plerosque, & repudiatis his hebdomadibus, cum hebdomades dierum nihilo magis locum hic haberent, in hebdomadibus annorum, quas idoneo Levitici loco niti sciebant, quadrigentorum videlicet & nonaginta annorum spatium acquieverunt. Sic Saa-

dias Gaon, & Aben Ezra in Daniele, sic Auctor libri qui Domus Istaël inscribitur, sic & Seder olam.

XV. Verum in hebdomadam metandis intervallis, per summam Historiæ & Chronologicæ artis inscitiam immaniter lapsi sunt. Narrat enim Hieronymus Veteres quosdam ex hoc grege, hebdomadam putandarum exordium à primo anno Darii Medi repetere, quo anno oraculum hoc Gabriel effatus est: sexaginta vero duarum hebdomadam finem conjicere in tempora excisi à Tito Templi, auspiciis Vespasiani, unde rursus dedudas hebdomades septem in clades ab Hadriano Judæis illatas conferri, postremam vero hebdomadam, seorsum ab Angelo commemoratam, juxta nonnullos ex illis, in Vespasianum & Hadrianum ex æquo distrahi. Verum qui nobis absurdum hoc commentum retulit Hieronymus, idem ejus refellendi argumentum subministravit, ex Chronologia petitum. Certe à primo Darii Medi anno, ad initium ab Hadriano imperium, anni plus septuaginta supra sexcentos excurrunt. Consultius paulo factum est ab Origene, libro decimo Stromatum, & Tertulliano, libro quem adversus Judæos scripsit, cum exordio hebdomadam sumto ab eo tempore, quo prædictionem hanc Danieli Angelus edidit, primo nempe anno Darii Medi, eas in adventu Christi aut morte concludunt. Quamquam & ipsi in magno errore versantur, nam hebdomadam est novem & septuaginta intervallum, inter Darii primum annum, & ortum Christi.

XVI. Stolidus quoque Judæis iis error illudit, qui posito hebdomadam initio in prima Templi everfione, finem in secunda constituunt; & per septuaginta annos jacuisse Templum volunt, viginti vero supra quadringentos toto huic adscribunt spatium, quo Templum secundum stetit; ex quibus numeris summam quadringentorum & nonaginta annorum, sive septuaginta hebdomadam colligunt; ut inter Templi utriusque cladem, & quæ per Nabuzardanem primo, & quæ per Titum secundo illata est, spatium illud decurrat. Hanc sententiam tuentur, non R. Selomoh solum, & Saadias Gaon, & Seder olam Rabba, sed ipsum etiam Thalmud in primo capite Avoda Zara. At ejus vitiositatem solerter deprehendit Aben Ezra, & in Saadia castigavit. Et merito quidem: nam si à captis undecimo Sedecia anno Hierosolymis, & incenso Templo, ad Vespasiani secundum, quo Hierosolyma & Templum à Tito deleta sunt, numerum duas, nonaginta quatuor hebdomades annorum exurgent.

XVII. Cum autem ad singulas vaticinii partes exponendas ventum est, valde æstuant. Nam à sequentibus excerptunt verba hæc Angeli: *Ab exitu sermonis, ut iretum edificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem*: & Christum illum R. Saadias & R. Selomoh Cyrum, R. Levi Jesum Josedeciden, alii Zorobabelem esse putant; contra veterum Ebraeorum sententiam, quos refert Hieronymus Messiam hic significatum sensisse. Verum præterquam quod decurtata Angeli verba proferunt, ac postrema sui parte mutila, quæ sic ut jacent representari debuerant: *Ab exitu sermonis, ut iretum edificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duas erunt*, (quamquam & hæc à Pagnino disjuncta sunt) perpèram priora commatis verba accipiunt, ac si scriptum foret: *Ab exitu sermonis, ut excindatur Jerusalem*.

XVIII. De Christo etiam, quem post hebdomades sexaginta duas occisum iri prædicit Angelus, nihilo meliora afferunt Judæi. Sacerdotium interpretantur R. Levi in Daniele, & Saadias Gaon in Sepher Haemunoth; Templum Jachiades. In Agrippam vero juniorem id confert R. Selomoh, quem à Romanis trucidatum fuisse scribit, cum Templum secundum excinderetur. Magna inest his opinionibus labe, quod hebdomadas ad Hierosolymitanam usque ælæon proferunt. Alterum quoque vitium acute animadvertit Raymundus Martini, quod neque Sacerdotes, neque Reges, qui post solutam Captivitatem Judæis præfuerunt, Christi, sive uncti fuerunt. Quinque enim rebus Templum primum secundo antecelluisse Judæi docent, quarum duæ fuerunt Oleum unctiois, & Spiritus sanctus, sine quibus nulla esse potest legitima unctio, nec quisquam Christi titulum merito consequatur. Cum iis ergo Templum secundum caruerit, qui eo cadente regium & pontificale obtinebant munus, Christi haudquaquam fuerunt. Alio præterea, eoque gravi laborat vitio ea opinio, quæ Agrippam juniorem decernit Christum hunc esse, cujus mortem prædixit Angelus. Eum quippe Romanorum partes fuisse secutum, & Hierosolymis, tum cum expugnarentur, abfuisse, belloque huic annos aliquot fuisse superstitem, Josephi & Taciti historiæ demonstrant. At præse illi Ebræi, quorum sententiam retulit Hieronymus, hæc ad Messia mortem pertinere candidè, ut dixi, confessi sunt.

XIX. Privatim refellendus venit Aben Ezra, cum propter insignem hominis apud suos auctoritatem, tum quod suos ipse populares, velut melius quidpiam alla-

tum qui earum initium collocant in anno primo Darii Medi, finem in clade Hierosolymis ab Hadriano illata:

& qui inter utrumque Templi excidium septuaginta hebdomadas intercessisse voluit:

quique Christum ducem, Cyrum esse statuerunt, aut Jesum Sacerdotem, aut Zorobabeli: Hier. in Dan. 9.

& qui Christum occidendum censent esse, vel Sacerdotium, vel Templum, vel Agrippam juniorem. Raym. Mart. Pug. Fid. Part. 2, cap. 3, §. 29.

Jos. De bell. Jud. libr. 2, cap. 26, & De vita sua, Tacit. Hist. libr. 5, Hier. in Dan. 9.

Refellitur privatim

Aben Ezra, turus, refellere instituit. Primum is Saadiam arguit, quod septuaginta annos à primi Templi clade ad secundum Darii interposuerit. Hæc enim sunt verba Saadiæ: ע' שנים לנלות בבל משהחריב נוכדנצר בית המקדש עד שנת שתיים לריוש. *Septuaginta*. *Septuaginta*. anni Captivitatis Babylonice, jam inde ex quo Nabuchodonosor evertit Templum, usque ad annum secundum Darii: Hystaspidae nimirum. Septuaginta annos interesse negat Aben Ezra, quadraginta solum & novem annos interesse vult. In quo suus ipsius calculus fallit: nam juxta computationem Petavii, (quam alii aliter ineunt) ab excidio primi Templi, ad solutam per Cyrum Captivitatem, anni intercedunt circiter quinquaginta; indidem vero ab excidio Templi hujus, ad secundum annum Darii Hystaspidae, anni excurrunt propemodum septuaginta. Tum ipse deinde Aben Ezra hebdomadum numerum proficisci vult, מכוזא דבר בתהלה, *Ab exitu sermonis, in orationes*; nempe ab anno primo Darii Medi, quo Daniel orationem hanc fudit ad Deum, quæ extat nono ipsius capite. Inde computat septem hebdomadas ad profectiorem Nehemiam, quæ in annum Artaxerxis Longimani vicesimum incidit; cum intercedant hebdomades plus quindecim. Ab hoc deinde Artaxerxis anno numerat sexaginta duas hebdomadas cum dimidia ad secundi Templi conflagrationem, cum plus tres supra septuaginta intercedant. Inde patet *Christum ducem*, ex ipsius sententia, esse Nehemiam; ac si dixisset Angelus id tantum: *Ab exitu sermonis, ut iterum edificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem*: cum dixerit, *hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt*. Secundum denique Christum, quem occidendum esse prænuntiat Angelus, regiam potestatem denotare putat, quæ inter Judæos cum Templo & Urbe delenda esset. In quo multiplex inest hallucinatio; nam, ut dixi, legitima unctio post Templi primi occasum caruerunt Judæi; proptereaque Christi haudquaquam fuerunt, qui populum Judæum stante Templo secundo rexerunt. Deinde nec cum Templo secundo regia potestas inter Judæos extincta est, cum & Agrippa rex cladi huic diu fuerit superstes, ut cognoscitur ex Josephi vita à Josepho ipso conscripta.

CAPUT IX.

Jesús natus de Virgine.

ISA. 7. 14. Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum; Ecce Virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.

Jerem. 31. 22. Usquequo deliciis dissolveris, filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram: Femina circumdabit virum.

Ezech. 44. 2. 3. Hæc dicit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit: non aperiatur, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per eam, eritque clausa Principi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino: per viam porta vestibuli ingredietur, & per viam ejus egredietur.

MATTH. 1. 18, & seq. Christi autem generatio sic erat: cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. Joseph autem vir ejus cum esset justus, & noller eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Hac autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est; pariet autem Filium, & vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Hoc autem factum est, ut adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem, Ecce Virgo in utero habebit, & pariet Filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel. Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum, & vocavit nomen ejus Jesum.

Luc. 1. 26, & seq. In mense autem sexto missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilee, cui nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David, & nomen Virginis Maria. . . . & ait Angelus ei, Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum: ecce concipies in utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jesum. . . . Dixit autem Maria ad Angelum, Quomodo fiet istud, quoniam virum